

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

DOWN SENDROMU, OTİZM VE DİĞER GELİŞİM BOZUKLUKLARININ YAYGINLIĞININ TESPİTİ İLE İLGİLİ BİREYLERİN VE AİLELERİNİN SORUNLARININ ÇÖZÜMÜ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ MAKSADIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10 / 242, 349, 392, 394, 397, 401) TUTANAK DERGİSİ

19'uncu Toplantı
23 Ekim 2019 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Kemal Çelik'in, Komisyonun bugüne kadar yaptığı çalışmalara ve bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Prof. Dr. Atilla Cavkaytar'ın, aile eğitimi odağında özel eğitim hakkında sunumu

2.- Prof. Dr. Emine Rüya Özmen'in, özgül öğrenme güçlüğü olan bireylerin eğitimi hakkında sunumu

3.- Dr. Arzu Doğanay Bilgi'nin, hafif bilişsel gelişim sorunu olan bireylerin eğitimi hakkında sunumu

4.- Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri Doç. Dr. Birol Ekici'nin, belediyelerce engellilere ve ailelerine yönelik daha iyi hizmet için yapılması gerekenler ve belediyelerin iyi uygulamaları hakkında sunumu

IV.- ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

A)GÖRÜŞMELER

1- Prof. Dr. Atilla Cavkaytar, Prof. Dr. Emine Rüya Özmen, Dr. Arzu Doğanay Bilgi ve TBB Genel Sekreteri Doç. Dr. Birol Ekici'nin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşmeler

**DOWN SENDROMU, OTİZM VE DİĞER GELİŞİM BOZUKLUKLARININ
YAYGINLIĞININ TESPİTİ İLE İLGİLİ BİREYLERİN VE AİLELERİNİN SORUNLARININ
ÇÖZÜMÜ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ MAKSADIYLA
KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU (10 / 242,349, 392, 394, 397, 401)**

**19'uncu Toplantı
23 Ekim 2019 Çarşamba**

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Down Sendromu, Otizm ve Diğer Gelişim Bozukluklarının Yaygınlığının Tespiti ile İlgili Bireylerin ve Ailelerinin Sorunlarının Çözümü İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 11.08'de açıldı.

Komisyon Başkanı Kemal Çelik, Komisyonun bugüne kadar yaptığı çalışmalara ve bugünkü gündemine ilişkin açıklama yaptı.

Prof. Dr. Atilla Cavkaytar tarafından, aile eğitimi odağında özel eğitim,

Prof. Dr. Emine Rüya Özmen tarafından, özgül öğrenme güçlüğü olan bireylerin eğitimi,

Dr. Arzu Doğanay Bilgi tarafından, hafif bilişsel gelişim sorunu olan bireylerin eğitimi,

Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri Doç. Dr. Birol Ekici tarafından, belediyelerce engellilere ve ailelerine yönelik daha iyi hizmet için yapılması gerekenler ve belediyelerin iyi uygulamaları,

Hakkında sunum yapıldı.

Prof. Dr. Atilla Cavkaytar, Prof. Dr. Emine Rüya Özmen, Dr. Arzu Doğanay Bilgi ve TBB Genel Sekreteri Doç. Dr. Birol Ekici'nin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görülecek başka konu bulunmadığından saat 14.03'te toplantıya son verildi.

23 Ekim 2019 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.08

BAŞKAN: Kemal ÇELİK (Antalya)**BAŞKAN VEKİLİ: Radiye Sezer KATIRCIOĞLU (Kocaeli)****SÖZCÜ: Bahar AYVAZOĞLU (Trabzon)****KÂTİP: Hülya NERGİS (Kayseri)**

BAŞKAN – Değerli Arkadaşlarım, Down Sendromu, Otizm Ve Diğer Gelişim Bozukluklarının Yaygınlığının Tespiti ile İlgili Bireylerin ve Ailelerinin Sorunlarının Çözümü İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonunun 19’uncu toplantısını açıyorum.

Bu toplantının ülkemize, milletimize, ailelere hayırlı sonuçlara vesile olmasını diliyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Kemal Çelik’in, Komisyonun bugüne kadar yaptığı çalışmalara ve bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN - Gerçekten şu ana kadar 18 toplantı yaptık, 19’uncuyu yapıyoruz. Tabii, bakanlıklarımızı dinledik. Bilim insanlarını dinledik, bizim için çok önemliydi, hâlâ dinlemeye devam ediyoruz. STK’leri dinledik. Bizim toplantımıza katılmak isteyen STK’lerin hepsinin katılabileceğini ifade ettik ve katılıyorlar. Onlar da zannediyorum çok önemli şeyler öğrendiler. Uzmanlarımız gerçekten çok fedakâr çalışma yaptılar, hâlâ da devam ediyorlar. Bakanlık temsilcilerimiz var, her bakanlığın yani Millî Eğitim Bakanlığının temsilcisi var, Sağlık Bakanlığının temsilcisi var, Aile Bakanlığının temsilcisi var. Bu temsilciler sayesinde bakanlıkla ilişkilerimiz de devam ediyor.

İl ziyaretleri yaptık. İnşallah birkaç ili daha ziyaret edeceğiz. Buradaki amacımız da bu konunun farkındalık olayını daha da yaygınlaştırmak. Örneğin, Kırşehir’de çok güzel bir toplantı yaptık. Bu toplantıya il valimiz katıldı, ilçe kaymakamları katıldı, ilçe belediye başkanları katıldı. Böylece, Kırşehir’de yapılan en iyi toplantı olduğunu ifade ettiler onlar.

Bizim uzmanımız Profesör Doktor Sayın Gonca Bumin, bugün yok galiba. O bir sunum yaptı yarım saatlik. O sunumdan Kırşehirliler de bir çıktısını aldılar, çok faydalı olduğunu özellikle ifade ettiler.

Tabii burada önemli olan şu: Sorunları hepimiz biliyoruz ama çözüm önerileri çok daha önemli. Biz de yapılabilecek, uygulanabilecek çözüm önerilerine çok önem veriyoruz, sorun tespitinden ziyade çözüm önerilerine. Bugünkü bilim insanlarımızdan da yetkili arkadaşlarımızdan da beklediğimiz budur. Bu kapsamda çalışmalarını yaptılar.

Bugün Profesör Doktor Sayın Atilla Cavkaytar, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü zihin engelliler eğitiminden. “Aile eğitimi odağında özel eğitim” konusunda galiba bir sunum yapacaksınız.

Profesör Doktor Sayın Emine Rüya Özmen, bizim ailece çok iyi tanıştığımız, benim arkadaşımın da eşidir. Rüya Hanım hoş geldiniz. Rüya Hanım da Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihinsel Engelliler Eğitiminden. “Özgül öğrenme güçlüğü olan bireylerin eğitimi” konusunda, çok önemli, bizim önem verdiğimiz bir konuda sunum yapacak.

Ayrıyeten, 3'üncü olarak, öğretim görevlisi Doktor Arzu Doğanay Bilgi Hanımefendi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihinsel Engelliler Eğitiminden. “Hafif bilişsel gelişim sorunu olan bireylerin eğitimi” konusunda sunum yapacak.

Şu anda burada değil ama biliyorsunuz, biz bunu yerel yönetimlerde yaygınlaştırmak istiyoruz. Yani yerel yönetimlere kanunda olmayan eğer bir görev varsa yeni görevler verip yerel yönetimlerde yaygınlaştıracğız. Her belediye bu konuyu bir görev alanı içerisine alacak.

Bu kapsamda Türkiye Belediyeler Birliğı Genel Sekreteri Doçent Doktor Birol Ekici, o bir sunum yapacak, şu anda Belediyeler Birliğinde bir sunumu olduğı için gelememi ama on iki buçuk gibi burada olacak. O da ekibiyle beraber çok güzel bir sunum yapacak, bunu bilhassa dinlemenizi istiyorum. Ben de hangi konulara ağırlık vermesi gerektiğini söyledim, o konuda da bir çalışma yaptı. İnşallah, yerel yönetimlerde önümüzdeki dönemde neler yapılabilir, o konuda da bir bilgi alacağız.

Ben sözü daha fazla uzatmayacağım. Atilla Hocamız çok kısa olarak yani yirmi dakika gibi en fazla bir sunum yaparsa memnun oluruz.

Buyurun hocam.

III.- SUNUMLAR

1.- Prof. Dr. Atilla Cavkaytar 'ın, aile eğitimi odağında özel eğitim hakkında sunumu

PROF. DR. ATİLLA CAVKAYTAR – Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri, çok değerli müdürlerimiz, STK temsilcileri ve aileler; ben yaklaşık otuz iki yıldır özel eğitimde ve hem zihin yetersizliğı olan çocuklar ve gençler hem de aileleriyle bizzat çalışmaktayım.

Bugün size deneyimlerimi aktaracağım, gündemim de şöyle olacak: Öncelikle hedeflerden birazcık... Sizin çok iyi bildiğiniz ve hep tartışılan yani “Dünyayı dönüştüren hedefler” dedikleri hedeflerden Dünya Sağlık Örgütünün ve bizim devletimizin ve Hükümetimizin hedeflerini de kapsadığı, özellikle “Yoksullukla mücadele etme ve sağlıklı bireylerle eğitime erişim” konuları zannederim burada en çok dikkatimizi çeken konular. Bunların içerisinde bütün dünyada çok yoğun olarak uygulanan ve kullanılan bir söz var: “Kimse geride kalmasin.” Dolayısıyla 2030 gündemi de aynı şeyi hedefliyor ve “Hiç kimse geride kalmasin.” deniyor ve özellikle bu altında yazan cümlemiz “Savunmasız durumdaki kişilerin...” Özel gereksinimli çocuklarımız, gençlerimiz, ailelerimiz bu kapsamda. Bu bireylerin çeşitli şoklara maruz kalmalarının ve savunmasızlıklarının azaltılması hedefleniyor. Dolayısıyla bizim görevimiz de onların bu olumsuz durumlardan uzaklaştırılabilmesi ve korunabilmesi amacıyla ne gibi önlemler alabileceğimiz ve ne gibi çözüm önerilerinde bulunabileceğimiz.

Sayın Başkan, az önce, sorunlar, evet, yıllardır konuşuluyor, çok doğru, otuz yıldır ben de bu alanın içinde olduğum için otuz yıldır konuşuyoruz ama sorunlarla bire bir eşleştirilerek çözüm önerilerinin gitmesinin yararlı olacağını düşünüyorum. Ben tek bir çözüm önermek istiyorum yani çok temel bir çözüm önermek istiyorum, tartışmaya açılır tabii ya da neler yapılabileceğine el birliğiyle birlikte karar verip neler yapılabileceğine çalışırız birlikte.

Öncelikle, tabii, bizim Komisyonumuzun ismi “Down Sendromu, Otizm ve Diğer Gelişimsel Yetersizlikler...” diye devam ediyor. Ben “özel gereksinimi olan bireyler” terimini tercih ediyorum, dünyada da çok tercih edilen terim çünkü gerçekten artık bireylerin sağlık, hastalık ya da nedenlerine odaklanmak yerine “Bu bireylerin şu anki destek gereksinimlerine nasıl odaklanabiliriz, bunların neye ihtiyacı var, ailenin neye ihtiyacı var, kardeşin neye ihtiyacı var, çocuğun neye ihtiyacı var?” diyebiliriz. Dolayısıyla şöyle de bir tanım getirmişler, bu 2019’da, benim de hoşuma giden bir tanım: “Fiziksel, duygusal, davranışsal ya da öğrenme gibi farklılıklarla karşılaştıkları güçlükleri nedeniyle barınma,

eğitim, serbest zaman gibi bağımsız yaşam etkinliklerine ek destek ve hizmetler ya da özelleşmiş hizmetler gerektiren bireyler.” diye. Ben tanımlamaları bu kapsamda bundan sonraki sözlerimde de hep özel çocuklar, özel aileler gibi kullanacağım.

Dolayısıyla bizim 2020 yılından sonra gündeme gelecek, özellikle Dünya Sağlık Örgütü kapsamında yapılan çalışmalar çerçevesinde artık disiplinler arası çalışmaların nasıl yapılabileceğine yoğunlaşıyor, ki bu toplantı da zannederim, katılımcıların özellikleri nedeniyle buna çok uygun gözüküyor. Peki, bizim grubumuzda ne var? Otizm spektrum bozukluğu, Down sendromu ve diğer gelişimsel yetersizlikler diye... Yine kavramlar açısından dünyadaki kullanılan terim “Zihin ve gelişim yetersizlikleri.” Dolayısıyla bundan sonraki konuşmalarda da yine benzer şekilde hedeflerimiz olacak.

Az önce kalkınma hedeflerinden söz ederken “Güçsüz olanları, dezavantajlı bireyleri nasıl güçlendirebiliriz.” diye söz etmiştik. Tabii ki bizim artık burada konuştuğumuz şey, özel gereksinimi olan bir çocuğun ebeveyni olmak ne demek ve ne tür desteklere gereksinimleri var? Belki de benim odaklandığım önemli konulardan biri. Bir kere, anne babalık becerilerine sahipler mi ya da anne babalığa hazırlar mı? Anne babalıkla ilgili rol, sorumluluk ve görevlerini yerine getirebiliyor mu yeterince? Tabii, bu yapmamak değil, yapamamak yani bununla ilgili yeterlilikleri olmadığından mı ya da bununla ilgili acaba hizmetlere erişebiliyorlar mı? Yine erişilebilirlik kapsamında çok önemli olduğunu düşünüyorum.

İkincisi: Anne babaların çocuklarına özellikle doğal ortamlarında öğretici olabilmelerini nasıl geliştirebiliriz? Burada temsilcileri de olan savunucu anne babalar var. Özellikle bizim grubumuz “Down sendromu, gelişim yetersizliği olan çocuklar.” dediğimiz grubumuz, bu çocuklarımız kendi kendilerini savunmada yeterli olamıyorlar, tabii ki onların savunucuları anne babaları. Ancak son zamanlarda Down Sendromu Derneğinin güzel bir projesi de var onunla ilgili, gençleri de savunucu yetiştiriyor; bu da çok hoş, çok önemli bir çalışma. Dolayısıyla bizim bu bireylerde anne babalık becerileriyle ilgili onlara nasıl bir destek sunabiliriz, ne tür eğitimler verebiliriz? İçerik çok kısaca şu şekilde olabilir: Öğretici olmaları için üç şey üzerinde duruluyor: Bir kere, gelişimi desteklemek. Anne babaların çocuklarının gelişimini destekleyebilmesi için ve onlarla olumlu bir iletişim kurabilmesi için biz onlara ne tür programlar önermeliyiz? İki önemli nokta, özellikle hem otizmde hem zihin yetersizliklerinde çok önemli, üzerinde durduğumuz bir şey: Çocuğa uygun davranışlar kazandırmada ya da davranışlarını yönetmede anne babaların önemli gereksinimi var ve “Ben evde çocuğumla neler yapabilirim?” konusunda gereksinimleri var. Çünkü özel eğitim, yaşam boyu eğitim... Ama ben sadece eğitimden de söz etmek istemiyorum, eğitimin yanı sıra diğer disiplin alanlarıyla nasıl çalışma yürütebiliriz?

Yine savunucular olarak baktığımızda da yasal savunuculukla ilgili ve aileleri biz acaba bir araya getirip burada da temsilcileri olduğu şekilde sivil toplum örgütlerini nasıl güçlendirebiliriz ve onlar aracılığıyla onlara hizmetleri nasıl sunabiliriz? Tabii burada da yine özellikle ekonomik kaynakların geliştirilmesi, aynı bugünkü toplantıya vesile olan gruplar gibi ailelerin gruplar oluşturarak, belki sözcü olarak bu tür toplantıları organize etmelerine katkıda bulunmaları da önemli.

Şimdi, iki noktaya değinmek istiyorum ama çok net olduğumu düşündüğüm iki nokta. Her birey gibi bu bireylerin de sağlık sorunları var. Zaten içinde bulundukları durum belli zedelenmelerin sonucunda, yetersizliklerin sonucunda... Dolayısıyla bu bireyler hastalıkları ya da tıbbi tanıları nedeniyle nitelikli sağlık hizmetlerine gereksinim duyuyorlar ve bunu da hem devletimiz hem diğer organizasyonlar çok güzel yerine getiriyorlar. Ancak şöyle bir problem var: Bu bireyler küçük yaşlarda sağlık sorunlarını, aileler özellikle çocuklarının sağlık sorunlarını çözmeye çalışırken maalesef eğitim birazcık geride kalıyor ve bizim özellikle “Bu çocukları ileriki yaşama hazırlamada olabildiğince erken eğitime nasıl

kavuşturabiliriz?” bunu çözmemiz gerekiyor, bence en önemli sorunlardan biri. Bununla ilgili çözüm önerim de var yani çok somut bir çözüm önerim var, hatta bu çözüm önerisi de Aile Bakanlığıyla bir çalışmamız oldu, çok büyük bir projeydi, orada hizmetlerin nasıl olması gerektiğiyle ilgili kısa dönemli ve uzun dönemli planlar yaptık ve somut önerilerden bir tanesini o araştırmalardan da çıkan bir sonuç olarak söyleyeceğim onu.

Aileler için, tabii, sağlık hepimiz için korkutucu, ürkütücü bir konu ve telaşlandıran bir konu. Dolayısıyla aileler çocukların sağlık sorunlarına çok fazla odaklandıkları için ve bununla ilgili zaman kaybettikleri için... Zaman kaybetmek de nasıl? Belki yollarını kendi kendilerine bulmaya çalıştıkları için bu gecikmeler olabiliyor. Dolayısıyla çözümü ne? Erken tanı, erken müdahale, erken eğitim hizmetlerini biz nasıl daha nitelikli hâle getirebiliriz, daha etkili hâle getirebiliriz.

Şimdi, otizmli, zihin yetersizliği olan ya da diğer gelişimsel yetersizliği olan çocuk ailelerin durumu ne? Pek çok araştırma var bununla ilgili. Bizim de en son yaptığımız bir çalışma var aile yaşam kalitesine dönük. Burada şunu gördük: Aileler çekirdek aile. Dolayısıyla Türk aile yapısından çok bir farkı yok ama annelerin çok büyük çoğunluğu ilkökul mezunu, tabii ki çalışmıyorlar, ev hanımı hepsi ama bir şeyler yapmak istiyorlar, çalışanlar da işi bırakıyor, çocuğunun bakımı nedeniyle işi bırakmak zorunda kalıyor ya da hepimizin bildiği, çocuklar eğitime başladığında sınıfların kapısında çocuklarının ihtiyaçları ilgili bekleyen kişiler. Dolayısıyla aileler güç durumda. Gelir durumları ne? Babaların yarıya yakını -bizim araştırmamız tabii bu, 5 ilde yapmıştık- ilkökul mezunu. Babalar ne iş yapıyor? Genelde beden gücüne dayalı ücretli çalışanlar şeklinde ve gelir düzeyleri asgari ücret ve altında. Tabii ki sosyal destekler çok fazla, bunlardan yararlanarak yaşamlarını sürdürmeye çalışıyorlar ama tabii ki dezavantajlılık nerede? Elde ettikleri gelirlerin çok büyük bir çoğunluğu çocuklarına harcanıyor zaten çünkü onların ek ihtiyaçları nedeniyle pek çok hizmete erişimleri gerekiyor. Bu nedenle onların masrafları, giderleri diğerlerine göre çok daha fazla.

Çocuklar ne yapıyor? Biz şu anda çok taze bir çalışma yürütüyoruz. Aileler aşırı derecede korumacı, çocuklar evden çıkamıyor, çocuklar sadece televizyon izliyor, parka gidiyor ara sıra anneleri babaları götürürse, özellikle de anneler üzerinde çok yoğun bir görev var. Böyle resim yapma gibi etkinliklerle ilgileniyorlar. Bunlar okul sonrası çocuklarda da böyle. Dolayısıyla çocuklar da yalnız, çocuklar sosyalleşemiyor, aileler de sosyalleşemediği için böyle bir yalnızlık söz konusu. Bunu özellikle belirtmek istedim, Bülbin Hocamız 1996 yılında bir araştırma yaptı ilk kez “Ailelerin gereksinimleri ne?” diye. Orada şunlar çıktı? Bilgi gereksinimi, davranış kontrolü, beceri kazandırma. Bakın, 1996 yılından bugüne kadar çok bir şey değişmemiş. Neden? Çünkü jenerasyon da değişiyor. Aslında istenen ve beklenen şeyler hep aynı ama bir şeyler çözülmüş, örneğin, artık, çocuklar servisle okula gidip geliyor; örneğin, parasız ulaşım var; eğitim var; yaz kampları var; baktığınız zaman iyi şeyler de var. Hep böyle olumsuz tablo da çizmeyelim ama güzel şeyler de olmuyor değil.

Üç tane önemli konu var destek gereksinimleriyle ilgili. Bir kere, ailelerin yaşadıkları sorunları biliyor muyuz, kendi evlerinde ne yaşıyorlar, çocuklarında belli farklılıklar olduğunu hissettiklerinde ne yapıyorlar? Bununla ilgili küçük araştırmalar var ama AR-GE çalışmaları yok. Bununla ilgili mutlaka proje yapılması gerekiyor.

Ailelerin güçlü yanları yok mu? Evet, var. Bizim ailelerimiz çok yetenekli gerçekten, çocukları için her şeyi yapmaya hazır. İşte onları bulup çıkarıp biz onları nasıl geliştirebiliriz? Aile eğitim programlarıyla.

Kaynaklar ve destekler... Evet, ailelerin kaynakları ve desteklerini de geliştirmek mümkün. Şimdi, çok net, bu araştırma sonucunda şu çıktı, burada izleyebiliyorsunuz, aileler şunu merak ediyor: “Bundan sonra ne olacak, çocuğum hangi okula gidecek, bundan sonra hangi okulda hangi öğretmene gidecek,

ne yapacağız, bağımsız yaşam kariyeri ne olacak, şu an ne yapıyor?” Örneğin şöyle bir şey çıktı: Bütün aileler “Çocuğumun özelliklerine uygun dış hekimi ve hekim bulamıyorum.” diyor yani yönlendirmede bir sıkıntı var ya da bilgiye ulaşamıyorlar.

Yine erişilebilirlikle ilgili sorunlar, çok çok önemli bir konu: Bütün annelerin –burada aramızda da var- çocuğunun tanı aldıktan sonra psikolojik destek gereksinimi. Bu, maalesef sıfır ve sıfırın altında. Özellikle ailelere psikolojik destek hizmetlerinin acilen gündeme getirilmesi gerekiyor çünkü bu olmadığında aile içi iletişim bozuluyor, aile içindeki tartışmalar boşanmaya kadar gidiyor, bizim de hiç istemediğimiz şey, parçalanmış aile yapıları; dolayısıyla bu var.

Bir de en sonda yazan, anneler bunu hep en sona koyuyorlar, “Kendime birazcık daha zaman ayırayım lütfen.” “Bir nefes almak istiyorum.” diyor. Çünkü gerçekten çocuğuyla olduğu zamanlarda en yakınına bile güvenerek çocuğunu teslim edemiyor. Bizim annelerimiz çok daha hassas ve çok daha duygusal. Onları birazcık daha rahatlatmanın yollarını nasıl bulabiliriz? Ben şöyle bir tablo çizdim, özel gereksinimli bireyi bu yollardan geçirerek, en son, toplum yaşamına tam katılımlarını nasıl sağlayabiliriz? Diğer insanlar gibi, diğer bireyler gibi ayrımcılık gözetmeksizin onlarla birlikte yaşamalarını nasıl sağlayabiliriz? İşte, şunu tespit etmemiz gerekiyor: Bence biz sorunları böyle toplu tespit ediyoruz, evet, güzel; az önce Sayın Başkan da söyledi “Sorunları biliyoruz.” diye ama şöyle bir özele inmemiz gerekiyor, her dönemde ayrı sorunlar var, bunların çözümlerini de söylemek istiyorum izninizle. Tabii, nasıl çözeceğiz? Bir kere, ülke genelinde bizim Aile Bakanlığıyla yaptığımız araştırmada şöyle bir şey çıktı: Aileler destek özel hizmetlerinden çok memnun, yüzde 90’ın üzerinde memnuniyet çıktı. Bu, tabii, nicel bir çalışmaydı. Sonra, biz dedik ki: Bu kadar fazlası çok iyi yani güzel bir şey; nasıl, neden memnunar acaba? Anneler ne dedi biliyor musunuz? Çoğunluğu anneydi katılanların. Dediler ki: Biz çocuğu bu merkezlere götürdüğümüzde evden çıkabiliyoruz. Gidip orada komşuyla iki çift laf ediyoruz ya da arkadaş ediniyoruz. Yani onların da bir sosyalleşme ortamına dönmüş. O anlamda da o zaman biz ailelerin gereksinimlerini –Türkiye genelinde çünkü bölgesel farklılıklar da var- çok iyi belirleyelim, programlar hazırlayalım -ki örnekleri var ama burada uzun olur, söylemek istemiyorum- bununla ilgili düzenlemeleri yapalım ve geniş kitlelere uygulayalım. Bunun en iyi örneği de Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğümüzün yaptığı aile eğitim programları. Şimdi Aile Bakanlığı da kullanıyor zannederim onları. Mesela, bu, köylere kadar erişmiş. Gelin, bunları özel gereksinimli çocuklar için daha etkili, daha nitelikli hâle getirmenin yollarını arayalım.

Bunu geçeyim, bizim hazırladığımız bir aile eğitimi programıydı bu. Çok kişi biliyor bunu da onun için üzerinde çok durmayayım diyorum. Uzaktan eğitime dayalı bir aile eğitim programı ama şöyle: Ailelerin tümünün katılabileceği, dünyanın her yerinden katılabileceği on-line bir platform bu. Şimdi, geçtiğimiz aylarda Amerika’da bununla ilgili bir gözlem yapma şansım oldu. Bölgesel olarak aile danışma merkezleri kurmuşlar ve burada aileler –aynı bizim 112 aciller gibi- telefonlarla istediklerini danışabiliyorlar, bilgilenebiliyorlar. Bununla ilgili yine on-line eğitim programları var. Evet, biz de bunu yapabiliriz. Bizim yaptığımız uygulamada zihin yetersizliği ve otizmle ilgili modüllerimiz var. Bunlardan şu ana kadar zannederim 3 binin üzerinde aile yararlandı, öğrenciler yararlanıyor, öğretmen adayları yararlanıyor. Yani bu tür uygulamaları geliştirelim diye somut öneri olarak söylüyorum. Öncelikle bizim bilgi ve kaynak merkezine ihtiyacımız var.

En temel 4 tane şey söyleyeceğim, sonra birazcık genişleteceğim, vaktim var galiba. Hizmet sunan kurumlarda aile eğitimi zorunlu değil. Yani biz ailelere nasıl ulaşacağız? Bu gönüllüğe bağlı; o kurum istiyorsa aile eğitimi yapıyor, istemiyorsa yapmıyor. Bir kere, yasal mevzuata her kurumun kendi hizmet konusuyla ilgili aileyi bilgilendirme ve eğitim verme zorunluluğu, Sayın Başkanım, mutlaka konmalı yani bunun yasa ve yönetmeliklerde mutlaka yer alması gerekiyor. Katılım yeterince

sağlanamıyor. Evet, neden sağlanamıyor? Bana bir annem geldi “Oğlum, sen çok güzel şeyler anlatıyorsun da benim 2 torun var, buraya da 2 dolmuşla geliyorum, onları bırakacak yer yok. Ben gelemeyeceğim artık toplantılara.” dedi. Yani gerçekten görmediğimiz o kadar çok farklı yaşantılar var ki sonra o annemeyi destekledik. Dolayısıyla aile eğitime katılacak ailelerin çalıştıkları yerden izinli sayılması gerekiyor, ulaşım ve aile eğitimleri süresince de çocukların bakım ve gözetimiyle ilgili mutlaka düzenleme yapılması gerekiyor. Bu, tabii, kurumlarda birazcık daha alt düzey bir öneri ama şöyle: Belki yasa maddesi olarak, yasal zorunluluk olarak yapılacak... İşte “Yılda şu kadar aile toplantısı, eğitimi yapılmak zorundadır. Bunların da giderleri bütçeden şöyle karşılanacak.” diye bence net olmamız gerekiyor. Gönüllülüğe bıraktık mı -ben çok uzun yıllardır ailelere eğitim veriyorum- olmuyor gerçekten, katılamıyorlar, yapamıyorlar.

Bir diğeri: Kurumlarda ayrı bir ders, zorunlu ders yok. Bakın, özel eğitim okullarında aile eğitimi verebilmesi için öğretmenin bir dersi yok. Ben de öğretmenlik yaptım dört buçuk yıl, sonra akademiye geçtim; öğretmene ek ders ücreti verirsiniz öğretmen o görevi yapar, onu bir ek dersle ücretlendirip bir programa koyarsanız yapar ama koymazsanız bir gün yapar, bir gün yapmaz, zorunlu olmaz. Onun için, bir diğer somut önerim de bu. Okullarda, rehabilitasyon merkezlerinde en azından haftada bir saat bile olsa ailelere yönelik bir program koymak gerekiyor.

Bir de şu var tabii: Okul sonrası ne olacak? Şimdi, çocukları büyüyen velilerimiz var. Mesleki eğitim... Maalesef, istihdam sıfırın altında yani okullarımız var, tamam, mesleki eğitim merkezlerimiz var, meslek okullarımız var, çok güzel eğitimler de veriyoruz, atölyelerimiz de çok güzel, ben bire bir içindeyim ama istihdamda sorun var. Neden? Toplumsal yaşama katılımı ile ilgili değil ve iş başında eğitim olmadığı için. O zaman bizim burada da özellikle yetişkinlik döneminde neler yapabileceğimizi ortaya koymamız gerekiyor.

Sayın anne babalar -burada aramızda var- en büyük endişeniz ne? Benden sonra ne olacak? En büyük sorun bu yani sağlıklıyken, hayattayken biz her şeyi yapıyoruz ama yeri geldiğinde belki kardeşine bile o yükü yüklemeniz çok zor. İşte, onun için, yaşam alternatiflerini yeniden kurgulamamız gerekiyor. Bunlar ne olabilir? Bakım yurtlarımız var, evet, Aile Bakanlığımızın pek çok kurumu var. Buralarda neler yapılıyor? Buraların iyileştirilmesi demeyeceğim, kötü değil çünkü hani daha iyi olması için, tabii ki kalitelerinin artırılması, daha iyi hizmet için neler yapılabilir ve artık şu tartışılıyor: Bu bireyler aile kurabilir mi, aile olabilir mi? Her canlının hakkı mı? Olabilir mi? Ben olabilir diye düşünüyorum yani bu kişisel görüşüm benim. Kontrollü ve korumalı şekilde neden olmasın? Ve hiç düşünmediğimiz bir şey, yetişkinlik ve yaşlılık dönemi. Amerika’da bir kurum ziyareti yaptım, okul öncesinden yetişkinliğe kadar giden bir süreç. Kurumun yöneticisi var. Dedim ki: “O kadar güzel şeyler yapmışsınız ki çocuklar çok mutlu, yetişkinler var; artık emekli olmuyor musunuz?” O da 70 yaşına gelmiş. “Bir şey daha yapacağım.” dedi. “Ne yapacaksınız?” dedim. “Huzurlu bir huzurevi yapacağım bu çocuklar için.” dedi. Bakar mısınız? Buna da ihtiyaç var mı? Kendimizi eleştireceğimiz noktalar da var. Acaba bizim bakımevlerimiz ne kadar huzurlu ya da huzuru artırmak için ne yapmamız lazım? Bence oralara da biraz odaklanmakta yarar var diye düşünüyorum. Ne yapmak lazım? Bence özel eğitim hizmetlerinin yaşam boyu eğitime dönüşmesi lazım. Savunuculuk mutlaka geliştirilmeli, aileler desteklenmeli. STK’lar devlet tarafından desteklenen topluma yararlı kuruluşlar hâline getirilmeli çünkü bu aileler bu çocuklar için uğraşıyor; kâr amaçlı değil, para kazanmak için değil. Bunların mutlaka teşvik edilmesi gerekiyor. Nasıl olacağı, tabii, yönetmelik, yasalarla düzenlenebilecek bir şey. En önemli sorun, okul dışı serbest zaman etkinlikleri. Çocuklar yalnız, çocuklar sosyal. Bu, istihdama kadar yansıyor. Bir çocuğu işe yerleştirdiğiniz zaman işten ilk çıkarılan o oluyor. Niye? Çünkü işveren sosyal beceri istiyor, ekip çalışması istiyor, iletişim becerisi istiyor. Bununla ilgili de çok araştırmamız oldu. Net yani 4 tane şey var, bunları bizim kazandırabilmemiz için sosyalleştirmemiz gerekiyor. O

nedenle, Sayın Başkan az önce yerel yönetimlere yeni görevler dedi ya, bence bu yani serbest zaman etkinliklerinin geliştirilebileceği ortamları artırmak. Bakımevleri değil, bizim çocuklar bakımevi istemiyor. Biz böyle bir şey yaptık, başladık, bundan on beş yıl önce bir gündüzlü bakım merkezi oluşturduk. Yetişkin çocuklar bir süre sonra “Öğretmenim, biz artık boncuk falan dizmek istemiyoruz, biz artık boya yapmak istemiyoruz, biz çalışmak istiyoruz.” dediler, sonra Eskişehir’de bir montaj atölyesi kurduk, şimdi çalışıyorlar, emeklilikleri geldi. Güzel örnekler de var.

Babalar... Babalarla ilgili bence bir odaklanmamız gerekiyor. Babalar ilgisiz kaldı, anneler yalnız, dolayısıyla anneler her şeyle başa çıkmaya çalışıyor. Babalara birazcık odaklanıp babaları bu işin içine sokmamız gerekiyor. Bir annenin serebral palsili bir çocuğu var, tanı aldı, diyor ki: “Evet, ben bir sürü şey yaşadım, çok güçlükler yaşadım ama şöyle olmalı: Tanıyı aldıktan sonra birisinin bizim elimizden tutup ‘Sen şuraya gideceksin. Bunları yaşayacaksın, buraları yapacaksın.’ Bunların hepsini söyleyecek, dolayısıyla ben kendi yaşam kalitemi de oluşturmak istiyorum.” Böyle bir talebi oldu. Yazılı olarak bunlar var, hani temel sorunlar... Sorun çok çünkü, böyle sıralarsak. Ben onları yazdım, raporlarımızda da var, burada da zaten vereceğim. Benim sürem az, onun için çözüme odaklanmak istiyorum. Daha önce de önerdiğimiz bir şey: Bence bağımsız tanı ve danışmanlık merkezleri kurulmalı. Ne Sağlık Bakanlığına ne başka bir bakanlığa bağlı olmadan -belki de koordinasyon kurulu olduğu için Aile Bakanlığı olabilir, bilemiyorum, tabii ki bu bürokratlarımızın çok daha iyi bildiği bir şey- bence bağımsız danışma merkezleri kurulmalı. Peki, bu merkezde özellikle doğum sonrası hemen sağlık taraması yapan görevliler gelişimsel risk altında bebekleri ve çocukları rapor etmeli ve bu merkeze yönlendirmeli. Bu merkezde tıbbi tanı ve eğitsel değerlendirmeleri yapılmalı, buna göre destek planlamaları yapılmalı. Belli dönemlerde bu merkez aileleri geri çağırıp bilgi tazelemesi yapmalı. Aynı zamanda bir eğitim merkezi olmalı. Yetişkinlikte de bu merkezlerin misyonu devam etmeli, aileleri yalnız bırakmamalı.

Şimdi, onunla ilgili de şöyle bir kurgu oluşturdum, model önerim şu: Bağımsız tanı ve danışma merkezini kurduk. Hayal ediyorum bunu. Bu merkezde tıbbi tanı, eğitsel değerlendirme ve bireysel destek planları hazırlanır. Tabii, birimler olacak bunun içinde. Bu merkeze başvuran her aileye bir danışman atanır. Danışman, aile için bir destek ve hizmet planı hazırlar; bu sağlık olabilir, eğitim olabilir, sosyal destekler olabilir, yardımları nereden alacağı olabilir, her konuda bu danışman bu kişiyle çalışır. Danışman, aileyi ilgili hizmetlere elinden tutup götürür. Çünkü dört sene depresyondan çıkamayıp çocuğu eğitime yönlendiremeyen ailelerimiz var, annelerimiz var. Kim yapacak? İşte, bu merkez bunu yapacak. Elinden tutacak, ben seni şuraya götürüyorum diyecek. Bu merkez ne yapacak? Psikolojik destek, aile eğitimi desteği, sosyal destekler sunacak. Bunun içinde de bu birimlerin mutlaka olması gerekiyor, ailelerin en büyük isteği bu. Bu merkezlerde çocuğun geçiş dönemlerinde geçiş planları da hazırlanacak. Birey yetişkinlik dönemine geldiğinde buradan yararlanmaya devam edecek. Okul döneminde, hani, bu şu an çok konuşulan ve problem olan bir şey var, gölge öğretmenlik ya da ben “destek eğitim personeli” diyorum; kaynaştırma eğitimine devam eden çocukların çok çok önemli bir sorunu, öğretmenin yanında bir yardımcı yok. Bunun olabilmesi için bu merkezlerde organize olacak ve istihdam edilecek bu kişilerin bu hizmeti vermesi sağlanmalı. Tabii, bu merkez tek değil yani ya iller bazında ya da bölgesel kurulabilir.

Peki, 16 yaşından sonra ne olacak? 16 yaş, biliyorsunuz, artık ergenliğe geçiş noktası. Orada her çocuğa, her gencimize bir iş koçu atanacak. O iş koçu bu çocuğun elinden tutacak, bu çocuğu istihdama kadar, belki de emekli olana kadar takip edecek. Peki, tabii, ütopya diye bir şey var biliyorsunuz, ütopya olmamasını diliyorum. Yani tek somut öneri olarak getireceğim ve bir sürü şeyi toplayacak dediğim şey buydu benim. Dolayısıyla hep bizim şunu düşünmemiz gerekiyor: Küçüklükten yetişkinliğe kadar bağımsız yaşama hazırlanmada nelere ihtiyaç var ve biz bunu nasıl organize ederiz? Dünyada şöyle yapmışlar: “Excellente center”lar var, mükemmelliyet merkezleri. Mükemmelliyet merkezleri Kalkınma

Bakanlığımızın projesidir ve bununla ilgili belki -ben de katılırim- hepimiz el ele vererek bence bu mükemmelliyet merkezlerini bağımsız tanı ve danışma merkezleri olarak Türkiye’de yaygınlaştırsak bölgesel farklılıklara göre her ailenin gereksinimlerini karşılayabiliriz.

Bir de son nokta şunu diyeceğim, toplantı tutanaklarından filan da bazen baktım. Artık bizim meslekleri ayırma “İşte benim meslek öne çıksın, o arkada kalsın.” deme şansımız olmayan bir konudayız. Bütün ilgililerin el ele vermesi gerekiyor.

Üzüldüğüm bir noktayı burada da belirtmek istiyorum. Aile danışmanlığı diye bir sistem var, değil mi? Arkadaşlar, bu sertifikayı almak için özel eğitim öğretmenlerine izin verilmiyor. Şimdi, tamam, diğer personel çok değerli, hepsi mutlaka bununla çalışıyor ama çocuğun özelliklerini, eğitimi, gelişimini bilen kişiler özel eğitimciler. Onlar aileye çok güzel danışmanlık yaparlar. Niye önünü kapatıyoruz? Bence somut olarak yapılması gereken konulardan birisi de bu diye düşünüyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekillerim, misafirler, konuklar; hepinize sabrınız için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, biz teşekkür ediyoruz, sağ olun Hocam.

Hocama soruyu daha sonra soracağız.

Uzmanlarımızla hocamla beraber bu konuyu biraz tartışmamız gereken hususlar var. Hocam, sizinle arkadaşlar temas kuracaklar yazım esnasında özellikle.

PROF. DR. ATILLA CAVKAYTAR – Her zaman.

BAŞKAN - Güzel öneriler var ama bazı sorulması gereken sorular da olduğunu düşünüyorum ben. Rüya Hanım, buyurun efendim.

2.- Prof. Dr. Emine Rüya Özmen’in, özgül öğrenme güçlüğü olan bireylerin eğitimi hakkında sunumu

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri ve Komisyon üyelerimiz, ailelerimiz; hoş geldiniz.

Benim için farklı bir sunum hazırlama süreci oldu bu. Gerçekten de Meclise gelmek bizim için önemliydi değil mi? Şimdiye kadar konuştuklarımızı politika yapıcılara iletme fırsatlarımız çok olmuyor bizim üniversiteler olarak. Maalesef üniversite-kurum iş birliği ve politika yapıcılarla iş birliğimiz çok yok. Burada sadece politika yapıcıları mı suçlamak gerekiyor? Hayır, biz de burnumuz büyük insanlarımız akademisyenler olarak, bunu da biliyoruz, ulaşılmaz olabiliyoruz veya bazen dediklerimizden bir şey anlaşılmıyor veya biz sizleri anlamayabiliyoruz.

BAŞKAN – Estağfurullah.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Bu sıkıntılar içerisinde sunumu hazırlamaya çalışırken şundan kaçınmaya çalıştım. Atilla Hoca da hep onu söyledi. Acaba bu önerim gerçekten Türkiye koşullarına uygun bir öneri midir? Modacılar çok giyilmez kıyafetler üretirler, biz de deriz ki: “Allah Allah bunları niye üretiyorlar, bunları kim giyiyor?” Ama aslında biz akademisyenler o kıyafetleri üretmekle yükümlü insanlarız, yaratıcılığımızı sınırlarsanız bizim o zaman bizden çok bilim beklemeyiniz. Bu nedenle gerçekten de Türkiye gündemine uygun bir çözüm önerisi sunmazsam -ki sunmaya çalıştım- affola diyorum ve de umarım bunları da Türkiye gündemine uygun hâle getirmeye çalışırız.

Öğrendiğim kadarıyla -Mesut Bey'den- şimdiye kadar öğrenme güçlüğü konusunda tıpçılarımız konuşmuş, biraz eğitsel açıdan baktığımızda küçücük biraz bilgi vermek istiyorum size. "Öğrenme güçlüğü nedir, yaygınlığı nedir?" Çok az, bir iki dakikalık bir şey, daha sonra da Atilla Hocamız gibi "Sorunlarımız nedir, çözüm önerilerimiz nedir?" Bunlar üzerinde duracağız.

Şimdi, DSM-5 yani -özel eğitimciler bu konuda ve doktorlarımız da bilir- Mental Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nda özgül öğrenme güçlüğü diğer akademik öğrenmeler için temel oluşturacak -nede; okumada, yazmada ve aritmetikte ve ben buna dili de ekliyorum, alandaki diğer yazarlar, birtakım bilim insanları dili de ekliyor- temel akademik becerilerin öğrenilmesinde ve kullanılmasında güçlük olarak -ne yapılıyor- tanımlanıyor. Yani bu çocukların akademik başarısızlıkları mevcut, öğrenme güçlüğü deyince akademik başarısızlık söz konusu oluyor.

Milli Eğitimin tanımına baktığımızda ise bu da güzel bir tanım. Dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için -dile dayandırmış bakın öğrenme güçlüğünü ki gerçekten de çoğunluğu dile dayalı problemler- gerekli bilgi alma süreçlerinin birkaçında ortaya çıkan, birinde veya birkaçında ortaya çıkan -bunlar- dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, aritmetik, dikkati yoğunlaştırma gibi işlemlerde güçlük ve bunun sonucunda da bu bireylerin -neye ihtiyacı var- özel eğitime ihtiyacı var şeklinde tanımlanıyor. Çok kısa bir tanım, ben bundan çok hoşlanıyorum. Öğrenme güçlüğü zekâ problemi olmayan çocuklar yani bu çocuklar ortalama veya ortalama üstü zekâyâ sahip çocuklar ama buna rağmen akademik başarısızlık yaşayan bir grup fakat şunu da söylemek gerekiyor: Uygun eğitsel fırsatlar tanındığı hâlde akademik başarısızlık yaşıyorlar bu çocuklar. Şimdi, bu durumda bunu toparlarsak nasıl bir bozukluk? Nörolojik bir bozukluk, nöro gelişimsel bozukluk. Onun için tıpçılar bu için içindeler. Hayat boyu sürecek bir durum olabiliyor, okuma yazma ve matematik ve dili içeriyor. Nasıl belirleniyor? Zekâsı ölçülüyor, başarısı ölçülüyor. Zekâsı normal, başarısı düşükse aradaki puan farkına göre öğrenme güçlüğü olduğuna -ne yapılıyor- karar veriliyor. Peki, mesela zihinsel yetersizliğinden dolayı akademik başarısızlık yaşayan bir çocuk, işitme engelinden dolayı akademik başarısızlık yaşayan çocuk öğrenme güçlüğü müdür? Hayır. Neden öğrenme güçlüğü değildir? Çünkü bu çocukların, akademik başarısızlık yaşasa bile zihinsel engellinin -neyi vardır- bir zekâ düzeyi düşüklüğü vardır. İşitme engeli de öğrenmesini -ne oluyordur- etkiliyordur. Özellikle tıp camiasında bunu çok karıştırıyorlar. İşte diyorlar ki: "İşitme engelinden dolayı öğrenme güçlüğü yaşıyor." Hayır, öğrenme güçlüğü sürekli her yerde, her terimde kullanılıyor. Öncelikle bu sorun üzerinde duracağım. Hayır, işitme yetersizliği bu çocuğun okuma yazma öğrenmesine engel oluyor. Ama 2 tane özrü olabilir. Nedir? Hem işitme engellidir hem de öğrenme güçlüğüdür, böyle çocuklar olabilir. Dil yetersizlikleri olabilir. Mesela iki dilli çocuklar. Akademik başarısızlık olabilir ama bunlar öğrenme güçlüğü müdür? Hayır. O zaman akademik başarısızlık çeken bir sürü zümre var önümüzde, değil mi? Süreğen hastalığı olanlar, duyu davranış bozukluğu olanlar, dikkat bozukluğu hiperaktivite olanlar, bunların akademik başarıları düşük, zekâları normal. Peki, öğrenme güçlüğünden nasıl ayıracağız? İşte, en büyük problemimiz bu. Biraz sonra bununla ilgili konuşacağız.

Şimdi, küçücük bir özelliklerinden bahsedeyim. Bu çocuklar, akademik başarısızlık yaşıyorlar, dil bozuklukları yaşıyorlar, algı problemleri, işitsel algı, görsel algı, koordinasyon, motor koordinasyon problemleri yaşayabiliyorlar ve zayıf sosyal beceriler gösterebiliyor, dikkat problemleri var, bellek problemleri var, bilişsel ve üstbilişsel stratejileri kullanmada yetkin değil, kendilerine yönelik inançları çok düşük, "Ben bunu yapamam ki." diyorlar ve öğrenilmiş çaresizlik içindeler ve güdülenme problemleri olabiliyor, tabii bunların hepsi de bulunmayabiliyor.

Şimdi yaygınlık olarak baktığımızda gerçekten de biz özel eğitimde artık zihin engel, işitme engel şeklinde gruplamıyoruz da “sık görülen yetersizlik grupları, seyrek görülen yetersizlik grupları” diye grupluyoruz. Bu grup sık görülen yetersizlik gruplarında arkadaşlar. “Sık görülen yetersizlik grubu” demekle Amerika’nın verileri var, İngiltere’nin verileri var elimizde. Devlet okullarında eğitim alan çocukların yaklaşık yüzde 5’ini öğrenme güçlüğü oluşturuyor, çok büyük bir rakam ve yetersizliği olan çocukların da yüzde 47’si öğrenme güçlüğü. Amerikan verileri aynı zamanda, ilaveten öğrencilerin yüzde 15’inin de -tanı almamış bunlar- öğrenme güçlüğü olan çocukların olabileceğini söylüyor. Tabii, ben bu rakamlara inanmıyorum, biraz sonra da neden inanmadığımı -ne yapacaksınız- göreceksiniz çünkü tanılama sistemi yanlış. Bunların hepsi öğrenme güçlüğü değil.

Diğer bir şey, İngiltere’de de 2,6 rapor edilmiş ama diyorlar ki İngilizler: “Bu rakam yalnızca ilköğretim çağını içeriyor. İlköğretim sonrası ortaöğretime, daha sonra yetişkinlere katılmamış bir sayı.” Yani bu derece sık görülen bir özür.

Şimdi, öğrenme güçlüğüne kısaca betimledikten sonra “Nedir bu yetersizlik gruplarının sorunları?” diye baktığımızda ilk önce tanılamada, tanılama değil tanımlamada sorunların olduğunu, daha sonra öğretmenlerin yanlış inanç ve tutumlarının olduğunu, daha sonra en büyük sorun olarak karşımıza tanılama sorunlarının çıktığını ve tabii ki tüm özel eğitimcilerin üzerinde durduğu uygun eğitim öğretim fırsatlarının bu çocuklara tanınmadığının üzerinde duracağım ve her birinde de çözüm önerimi size önermeye çalışacağım.

Şimdi, tanılamada sorun öğrenme güçlüğü olduğundan farklı gösteriliyor. Medyada farklı gösteriliyor, filmlerde farklı gösteriliyor -biraz sonra değineceğim- ve doğru isimlendirme de yapılamıyor. Bu iki nokta gerçekten de çok kolay çözümlenebilecek diye düşünebiliyorum. Mesela öğrenme güçlüğü olan çocuklar dâhi midir? Yani bunu bazı dernekler bile -ne yapabiliyor- kullanabiliyor. Toplumda böyle bir kanı olmasına rağmen bu çocukların çoğunluğu normal zekâya sahiptir, hatta sınır zekâya sahip olanlar bile vardır. Sayısı az olmakla birlikte öğrenme güçlüğü olan çocukların içerisinde üstün yetenekliler -ne olabilir- bulunabilir. İşte, bazı bilim insanları burada örnek gösteriliyor, tanınmış aktörler örnek gösteriliyor, aynı zamanda filmler üstün yetenekli öğrenme güçlüğü üzerinden gidiyor ve tanıtımın bu yönde olması da ebeveynlerin çocuklarından beklentilerini -ne oluyor- etkiliyor. Yüksek beklentiler içerisine girebiliyorlar veya eğitime gerek duymuyorlar veya tanı alırken öğrenme güçlüğü tanısını tercih ediyorlar. Bu yüzden de öncelikle buna bir “dur” demek lazım yani bu yanlış bilgilendirmeye bir “dur” demek lazım.

Diğer bir şey, öğrenme güçlüğüne tedavi edilebilirliğiyle ilgili bir yanlış kanı var. Yani alanyazında öğrenme güçlüğü sıklığı gittikçe artıyor ama oluşturdukları bu büyük grup genellikle yanlış anlaşılan bir kategori. Neden? Bazı ebeveynler ve öğretmenler öğrenme güçlüğüne zihinsel yetersizlikle ilişkilendiriliyorlar, hiçbir ilişkisi yok çünkü bu çocukların zekâları normal. Bazıları ise çocuk büyüdükçe öğrenme güçlüğüne geçeceğini düşünüyorlar. Şimdi, öğrenme güçlüğü bir hastalık değil, bir yetersizlik grubu. Öğrenme güçlüğüne özel eğitim yoluyla müdahale edildiği müddetçe belirtileri -ne olabilir- azalabilir ama hastalık geçer, yetersizlik -ne olmaz- geçmez. Bu yüzden de -ne yapmak lazım- toplumun bilgilendirilmesi lazım.

Diğer bir şey, doğru isimlendirememe. Hâlâ çok fazla yaygın olarak “disleksi” deniliyor bu çocuklara. Öğrenme güçlüğü eşittir disleksi değildir. Disleksi öğrenme güçlüğüne -nesidir- bir türüdür. Öğrenme güçlüğü de -nasıl gelişimsel bozukluk kapsayıcı bir şemsiyedir- şemsiye bir terimdir. Altında neleri vardır? Şunlar vardır: Diskalkuli vardır, disleksi vardır, afazi vardır, dispraksi vardır, disgrafi vardır yani yazma güçlükleri, motor güçlükleri, okuma güçlükleri, dil güçlükleri bulunabilir veya yaygın olarak öğrenme güçlüğü vardır çocukta. Hem dili etkilenmiştir hem matematik becerileri etkilenmiştir

hem okuma becerileri etkilenmiştir. O yüzden de lütfen terim olarak doğru terimi kullanalım. Bir kere “özel öğrenme güçlüğü” diye bir şey yok, “özüml öğrenme güçlüğü” vardır. Disleksi ile öğrenme güçlüğü eşit anlamda kullanılmamalıdır. Ya öğrenme güçlüğü diyelim ya da özüml öğrenme güçlüğü diyelim. Bunları söyledim zaten, yani medya tarafından bu konuda yanlış bilgilendirmelerin olmaması lazım, yapılmaması gerekiyor.

Diğer bir şey: Gelelim öğretmenlerin yanlış inanç ve tutumlarına. Bizim Gazi Üniversitesinde ÖGEM diye bir kurumumuz var, eylül başında Arzu Hocayla biz öğrenme güçlüğüne değerlendiriyoruz. Müthiş bir öğrenci yoğunluğu olur. Daha 1’inci haftada veya 2’nci haftada veya 3’üncü haftada çocuğun elinden tutan aile gelir, der ki: “Benim çocuğumda öğrenme güçlüğü varmış.” Kim söyledi? “Öğretmen söyledi.” 3’üncü haftada mı söyledi derim, 2’nci haftada mı söyledi derim, bunu 1’inci haftada mı söyledi derim. 1’inci haftada gelenler var. Her başarısızlık yaşayan çocuk öğrenme güçlüğü değildir. Kültürel yetersizlikleri olabilir, çevresel ekonomik dezavantajı olabilir, duygu davranış bozukluğu olabilir, dikkat eksikliği olabilir, süregelen hastalığı olabilir. Bunlar neye yol açar? Akademik başarısızlığa yol açar. Ama öğrenme güçlüğü müdür? Değildir. Bu kadar kısa sürede öğretmenlerin ne yapmaması gerekiyor çocukları? Etiketlememesi gerekiyor, bu kadar sürede doktora ya da RAM’a göndermemesi gerekiyor. Bu bir vicdan işi, bu bir eğitimci işi. Burada ben çözüm önerisi ne önerebilirim? Yine de önerdim. Bunu önerirken de biraz ne yaptım? Türkiye sisteminde var olana yönelik yaptım. Mesela okullarda bu tanılamaya gönderme sürecinin bir prosedüre bağlanması gerekiyor. Yani ya da var olan bir prosedür var zaten. Bizim kanunlarımız, yönetmeliklerimiz çok güzel ama işletilmiyor. Nedir mesela? Ben Altındağ RAM internet sitesinden aldım. RAM’a göndermek için ne yapılması gerektiğini şöyle yazıyorlar, diyor ki: “Öğretmenin öğrenciyle ilgili değerlendirmeyi yapması gerekiyor, bilgi toplaması gerekiyor, bunun sonucu olarak çocuğu fark etmesi gerekiyor, sonra öğretmen, aile, rehber öğretmen, okul yönetimi bir araya gelmesi gerekiyor, çocuğun sorununun değerlendirilmesi gerekiyor, bu yetmiyor, uygulanmakta olan eğitim programına devam edilmesi gerekiyor, program uygularken birtakım düzenlemeler yapılması gerekiyor, öğrencinin kaydettiği ilerlemeleri izlemesi gerekiyor, öğrenciye gerektiğinde bazı konularda özel yardım, destek verilmesi gerekiyor, bunun sonucunda, öğrenci hâlâ başarısızlıkla mücadele ediyorsa o zaman ne yapması gerekiyor? Yönlendirmesi gerekiyor.” E, 1’inci haftada bunların hepsi yapılabilir mi? Hayır. 2’nci hafta da yapılamaz, 3’üncü haftada yapılamaz. Yani öğretmenlerimiz, müdürlerimiz, rehber öğretmenlerimiz bu süreci işletmiyorlar. Bu süreç var ama ne yapılmıyor? İşletilmiyor. Zaten Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde de diyorlar ki: “Akademik başarı gösteremeyen ve bir şekilde akranlarından geri olan çocukları RAM’lara yönlendirebilirsiniz.” diyorlar ve bunun için de MEB 2018’de Eğitsel Değerlendirme Formu ne yapmış? Güncelleyerek bunu yayınlamış. Bu formda diyor ki: “Okul müdürü, öğretmen, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni bir araya gelir, veliyi de alır, ne yapar? Materyalleri düzenler, ortamı düzenler, öğretim yöntem tekniklerini düzenler, rehberlikle iş birliği yapar. Bunları yaptıktan sonra çocuk hâlâ başarısızlık çekiyorsa o zaman yönlendirmeye gönderilir.” deniyor. Ama biz bunu ne yapmıyoruz? Yapmıyoruz. Bu durumda o zaman bizim ya bu süreci ne yapmamız ne lazım? İşletmemiz lazım bir şekilde ya da bu işletmeyi sağlayacak birtakım mekanizmaların devreye sokulması lazım.

Diğer bir 3’üncü sorun “tanılama” dedik, öğretmenlerin hemen etiketlemeye yönelmesi dedik, 3’üncüsü de gerçekten çok çok önemli, tanılama problemi. Bununla sadece Türkiye uğraşmıyor, bütün dünya uğraşmıyor. Bunun nedeni de öğrenme güçlüğüne tanılanmasının zor bir grup olması çünkü diğer akademik başarısızlıklarla ne oluyor? Karışıyor. Şimdi, “Amerika’daki bu rakamlara inanmıyorum.” dememin nedeni şu: Uygulanan tanılama modelinden dolayı o modelin içerisine düşük akademik

becerileri olanlar da giriyor, duygu davranış bozukluğu da giriyor... Böylece ne oluyor? Evet, sayı artıyor. Onun için Amerika veya diğer gelişmiş Avrupa ülkeleri bunun önlemini aldı. Neyle aldı? Yeni bir tanılama modeliyle aldı. Biraz sonra bununla ilgili konuşacağız.

Şimdi “tanılama” deyince, bir kere öğrenme güçlüğü olan öğrenciler daha çok ne zaman tanınıyor? İlkokulda. Erken tanılamamanın önemini Atilla Hocamız çok önemli, şimdi ne yaptı? Vurguladı. Bu çocuklar okul öncesi dönemde ne yapılabilir? Fark edilebilir çocuklar. Bu yüzden bir kere tanılama yaşının önceye bu çocukların çekilmesi gerekiyor. İyi mi oluyor, kötü mü oluyor, onu da bilemiyorum. Yani, tanılanmadan aslında... Okul öncesi öğretmenleri “A, bu nasıl olsa öğrenme güçlüğü, ben uğraşsam ne olacak, uğraşmasam ne olacak?” deyip bir kenara da atabilir tanılanırsa, şimdi belki uğraşıyor diyebiliriz. Biraz öğretmenlere karşı tutumum farklı farkındaysanız ama içinde gerçekten, benim değişik seminerlerim oluyor, Urfa’ya gidiyorum, Bursa’ya gidiyorum, işte, çok değişik illere gidiyorum, biricik öğretmenlerimiz de çıkıyor. Bu gönüllülük meselesi, bu gerçekten de vicdan meselesi, kendini mesleğe vermişlik meselesi. O da ayrı bir sorun.

Şimdi, erken tanılamayla ilgili neler var problemler? Diğer yetersizlik gruplarıyla karışıyor dedik? Özellikle duygu davranış bozukluğuyla çok karışıyor, dikkat ve hiperaktiviteyle karışıyor, hafif zihinsel yetersizlikle karışıyor ve çeşitli nedenlerle akademik başarısızlık gösteren çocuklarla karışıyor. Sadece ilkokulda mı fark edilebilecek bir yetersizlik türü erken tanılama olarak baktığımızda? Hayır. Tarama araçları eğer geliştirebilirsek okul öncesinde, daha önce ne yapılabilir? Bu çocuklar fark edilebilir. Bir de okul öncesi öğretmenlerin bu konuda ne olması lazım? Farkındalıklarının artırılması lazım. Yani, en azından, mesela ben şurada, okul öncesinde neler olabilir bu çocuklarda diye çıkardım, bunu bir kontrol listesi hâlinde bile verebilirsek çocuklara, öğretmenlere çok faydası olabilir. Yani bu çocukların kelime hazineleri akranlarına göre nedir, daha azdır, söylenen kelimeleri anlama, ayırt etmede güçlük yaşayabilirler, gecikmiş konuşma görülebilir, yönergeleri takip etmede zorlanabilirler, aşırı hareketli veya çok yavaş hareket eden çocuklar olabilirler, dikkat eksikliği olabilir, dağınık olabilir, zaman kavramını öğrenmekte zorluk çekebilirler, sağ-sollarını ayırt etmekte zorluk çekebilirler, el-göz koordinasyonları yaşitlarına göre düşük olabilir, top oynama, ip atlama gibi büyük motor becerilerinde sıkıntı olabilir, sakardırlar, çabuk unutulur, sürekli eşyalarını ne yaparlar? Kaybedebilirler ve oldukça olgunlaşmamış görünürler, çocuksu görünürler. Mesela bir çocuk bunu gösteriyor. Öğrenme güçlüğü müdür? Hayır. En azından birkaç özelliği bir arada ne yapması lazım? Yaşaması lazım, bunun da akademik beceriye ne olması lazım? Etki etmesi lazım. O zaman ailelerin öncelikle okul öncesi öğretmenlerin bu özellikleri bilmesi için yetiştirilmesi gerekiyor, bunun birkaçını göstermesi doğrudan öğrenme güçlüğüne ne yapmaz? İşaret etmez. Bu da öğretmenin, bu sefer ilkokul öğretmeni yapıyor, bu sefer okul öncesi öğretmeni yapacak, “Senin çocuğunda öğrenme güçlüğü var.” diyecek. Bu da yıpratıcı etki yaratır, bu yüzden dikkatli olmamız gerekiyor. Bizim yapacağımız şey tarama araçları belki geliştirilebilir, aynı zamanda erken çocuklukta veya okul öncesi dönemde bu çocukları değil, motor veya erken okuryazarlıkta destekleyecek, ne yapmamız lazım? Programları okul öncesi döneme yerleştirmemiz lazım, bu programların oluşması lazım. Şimdi tanılama sorununa devam edersem eğer, diğer yetersizlik gruplarıyla karışıyor, akademik başarısızlıkla karışıyor demiştik. Bunun sonucu olarak bazı çocuklar öğrenme güçlüğü olduğu için tanınmıyor, bazı çocuklarda öğrenme güçlüğü olmadığı hâlde ne yapılıyor? Etiketleniyor. Böyle bir sorun var ve devlet kaynakları ne oluyor? İsraf oluyor.

Şimdi, ülkemizde tanılama nasıl yapılıyor diye baktığımızda tıbbi tanılama yapılıyor. Doktorlar ne yapıyorlar? Ya ailenin kendi başına yahut okulun yönlendirmesiyle zekâ testi uyguluyorlar. Zekâ testinin alt testleri var, sözel ve performans puanları diye. Bu iki puan türü arasında dengesizlik varsa biraz öğrenme güçlüğünden ne yapıyorlar? Şüpheleniyorlar. Ama bunun dışında aynı zamanda ne yapmamız lazım? Algı testleri, dikkat testlerini de uygulamaları gerekiyor ki Türkiye’de var. Arkasından da sağlık

raporunu veriyorlar, RAM eğitsel değerlendirmeye ne yapıyor? Tabi tutuyor. Hemen hemen orada da aynı şeyler uygulanıyor. RAM eğer aynı fikirde değilse tekrar doktora yönlendirme hakkına sahip. Aynı fikirdeyse de bu çocuklar nereye yerleştiriliyor? Kaynaştırmaya. Biz bu çocukları ayrı eğitim ortamlarında görmüyoruz, bunlar genel eğitim sınıflarında.

Şimdi, tanılama modeli olarak neyi biz benimsiyoruz? 3 tanılama modeli var öğrenme güçlüğünde. Psikolojik işlem değerlendirmesi, tutarsızlık modeli, bir de müdahaleye yanıt modeli. Biz bunların içerisinde, dünyada terk edilen psikolojik işlem değerlendirmesini kullanıyoruz. Buna da mecburuz zaten. Bunun nedeni de nedir? Psikolojik işlem değerlendirmesini yapacak testlerimiz var. Yani zekâ testimiz var, algı testlerimiz var. Bu sonuçlara göre ne yapmamız lazım çocuğu? Değerlendirmemiz lazım. Bunun dezavantajı nedir? Akademik başarısızlıktan diğer öğrenme güçlüğü çocukları ayırmada ne yapıyor? Zorlanılıyor. Diğer bir sorun ise, bu modelde kullanılan bazı testlerin güvenilirliği düşük, o yüzden de gerçekten de tanılamaya hizmet etmiyor. Bunun ardına bir de okuldaki rehberlik servisleri ve öğretmenlerin çocuğa yeterince zaman vermeden tanılamaya göndermesi. Tıbbi tanılamada doktorların sadece bir test sonucuna göre hareket etmesi, aileden öykü almaması, öğretmenden öykü almaması, diğer test sonuçlarına başvurmaması. Rehberlik araştırma merkezlerinde yığılmalardan dolayı ölçme, değerlendirme için ayrılan zamanın az olması, çocukların ne oluyor? Yanlış tanılanmasına yol açıyor. Peki, gelişmiş ülkelerde hangi model kullanılıyor? Tutarsızlık modeli kullanılıyor. Ama ne oluyor şu anda fark edilme durumunda? Tutarsızlık modeli ne demek? Tutarsızlık modelinde sadece zekâ testi uygulanmıyor, hem zekâ testi uygulanıyor hem başarı testi uygulanıyor. Niçin? Çünkü bu çocukların zekâları normal, başarıları düşük. Başarıları düşük olursa, başarı testi puanı düşük olursa zekâsı normal olursa ne yapılıyor? Öğrenme güçlüğü olduğuna karar veriliyor. Türkiye neden uygulayamıyor? Çünkü başarı testleri yok. Peki, bunun da dezavantajı var mı? Diyorum: Artık dünya bunu terk etmeye başladı. Var, söyle bir dezavantajı var: Şimdi aradaki fark ne olacak? Uygulanan teste göre değişiyor, uygulanan eyaletle göre değişiyor. Diyelim ki bir eyalet “aradaki fark 15” diyor, diğer eyalet “25” diyor. Çocuk eyalet değiştirdiğinde öğrenme güçlüğünden kurtuluyor. Yani Amerika’da bu kadar sayının artmasının nedeni yine nedir? Tanılamada problem. O yüzden de artık birçok gelişmiş ülke yeni bir modele geçti.

Sürem var mı?

BAŞKAN – Az kaldı.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Tamam.

Bu model de müdahaleye yanıt modeli. Ben bunu bir borç biliyorum buraya söylemekle. Bu müdahale modelinin içerisinde tutarsızlık modeli var mı? Var. Ama en son başvuru model. Önce ne yapılıyor? Genel eğitim sınıflarında öğrencilere yüksek nitelikli bir eğitim veriliyor. Yüksek nitelikli eğitim derken biraz sonra açıklayacağım ne demek istediğimi. Yani sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri etkili öğretim yapıyorlar ve çocuğu izliyorlar. Çocuk eğer sınıf normlarına ulaşıyorsa zaten tanılamaya göndermeye gerek yok, o çocuk öğrenme güçlüğü değildir; ulaşmıyorsa bir sonraki aşama olan daha küçük, daha yoğun düzenlemeler yapıyorlar. Bir müddet bu aşamada kalıyor, yine ne oluyor, başarısızlık gösteriyorsa o zaman tanılamaya gönderiliyor, tanılamada da tutarsızlık modeli uygulanıyor.

Şimdi, şöyle bir şey var: Gözlem ve tarama sonucunda diyelim ki 50 kişilik sınıfta yüzde 25’lik bir 12 kişilik alt grup oluştu akademik başarısızlık gösteren. Bu 12 kişiye genel eğitim sınıfında hiç ayırmadan etkili öğretim yapılarak 8-16’da takip edilerek yüzde 33’ü başarılı olabiliyor. Yani bu 12 kişi kaçta düşüyor, 4’e. Bakın, 12 kişiyi tanılamaya göndermek farklı, 4 kişiyi tanılamaya göndermek farklı. Bu da yetmiyor, ikinci aşamada sınıf öğretmeni daha yoğun tedbirler alıyor; akran eğitimi yapıyor, küçük grup öğretimi yapıyor, o zaman tekrar bu iki üç kişilik gruptan yüzde 25’i ya da yüzde

50'si yine sınıf normlarına ulaşıyor. Kalıyor mu elimizde 1 ya da 2 öğrenci, her sınıftan bir öğrenci de kalmayabilir. Bu çocuk ne yapılıyor, tanılamaya yollanıyor yani süzgecin üzerinde öğrenme gücünü kalıyor, alttakiler de nedir, sınıf normlarına ulaşıyor. Bu, genel eğitimi güçlendirme projesi. Çünkü biz “özel eğitim” diyoruz, özel eğitimi ayrı düşünmememiz gerekiyor. Genel eğitimi güçlendirdiğinizde özel eğitim de güçlendirilecektir. Çünkü bizim artık bütün öğrencilerimiz sadece öğrenme gücünü değil, zihinsel engelli öğrencimiz de otizmden etkilenen öğrencimiz de kaynaştırmada, o yüzden de genel eğitimi ne yapmamız lazım, güçlendirmemiz lazım.

Peki, nasıl bir güçlendirme söz konusu olabilir diye baktığımızda, yine burada RAM'lara gönderilmeden önce yapılan işlemlere baktığımızda, aslında müdahaleye tepki yaklaşımına çok uyduğunu görüyoruz. Bakın, birinci aşamada materyal düzenlemeleri, ortam düzenlemeleri, öğretim ve yöntem tekniklerinde yapılan düzenlemeler birinci aşamayı oluşturuyor. Yani bizim aslında bunlar var ama uygulamada yok. Daha sonra rehberlik servisiyle yapılan iş birliği ve daha özel müdahaleli çocuğa götürme ikinci aşamayı oluşturuyor. Yeter ki bunları ne yapalım biz, uygulayalım. O yüzden de bu müdahaleye yanıt modelini uygulayabilmemiz için tam anlamıyla... İşte biraz burada fanteziye kaçmış olabilirim, o da şu: Bölgesel ya da okul bazlı -gene aynı şeyleri önereceğiz- nelerin kurulması, ekiplerin kurulması ki buna ben müdahaleye destek ekibi diyorum. Bu ekiplerin içerisinde müdür, rehber öğretmen, özel eğitimci... Diğer meslek gruplarını katmadım çünkü gerçekten ergoterapist olsun, dil konuşma bozukluğu olsun, sayı olarak çok az. O yüzden de okul bazlı demiyorum, dikkat ederseniz, kaçınıyorum, çünkü özel eğitimci de çok az. Bölge bazlı bu tür ekiplerin kurulması, bu ekiplerin görevini genellikle problem davranış gösteren, davranışsal problemi olan ve akademik başarıda problemi olan çocuklara yönelik öğretmenden gerekli verileri alması... Öğretmen direkt ekibe ne yapmıyor çocuğu, postalamıyor. Ne yapıyor? Sınavlarını, ödevlerini, etkinliklerini, sınav sonuçlarını, kontrol listelerini ekibe veriyor, bu ekip öğretmenin ilettiği sorunlar çerçevesinde ne yapıyor, öğretmene birtakım önerilerde bulunuyor ki bu birinci aşamayı içeriyor. Diyor ki mesela: “Şu hedefi basitleştir. Bu çocuğa içeriği sunarken biraz seyrelt. Veya sen bu çocuktan hep yazılı olarak istiyorsun, sözel olarak iste çünkü yazmada güçlüğü var veya sınavda ek süre ver veya ne yap, problem davranış çıkmadan önce şunları şunları yap.” diye genel öneriler veriyor. İşte o, bizim müdahaleye tepki yaklaşımında sunduğumuz şey bunlar, birinci aşama şeyler, yani küçük düzenlemeler birinci aşamayı oluşturuyor. Bunları yaptığında, sınıfta yerini değiştirmesi bile, tahtadan yazmak yerine önüne verilen bir kâğıttan yazmayı istemek bile çocuğun akademik başarısına ne yapabiliyor, katkıda bulunabiliyor. Öğretim yöntemini çeşitlendirmesi bile akademik katkıda bulunuyor. O zaman bu durumda ne yapıyor bu müdahaleye tepki grubu, genel eğitim stratejilerini öğretiyor, öneriyor; bu dili, aynı dili... Yalnız, bu müdahaleye tepkiyle ilgili ekibin aynı dili konuşması lazım, o yüzden de burada özel elemanların bulunması gerekiyor; her özel eğitimci bulunmamalı, her rehber bulunmamalı. Bunların da aynı zamanda aynı dili konuşması için sorunlara yönelik rehberlerin hazırlanması gerekiyor ve arkasından bu çocukların gelişimlerine müfredat temelli ölçü araçlarıyla izlenmesi gerekiyor yani müfredata dayalı ölçü araçlarıyla bu çocukların gelişimlerinin ne yapılması lazım, izlenmesi lazım. Onun için de bunların geliştirilmesi lazım ve daha sonra da bu çocuklar eğer başarısız olurlarsa daha özel stratejilere ne yapmak gerekiyor, geçmek gerekiyor.

Şimdi, bu söylediklerimi yapabilmek için ne yapmamız lazım? Bir kere, üniversite-bakanlık iş birliğinin kurulması gerekiyor. Biz bunu kurduğumuzda geçen senelerde gerçekten çok güzel işler yaptık. Millî Eğitim temsilcimiz de var. Çok güzel programlar hazırlandı. Atilla Hocamız da vardı. Bunu destekleyen orada daire başkanlarımız vardı. Bizi desteklediler, akademisyenleri işe kattılar, biz çok güzel materyaller hazırladık, programlar hazırladık. Yani iş birliğine varız, bunu söylemek istiyoruz. Üniversite-bakanlık iş birliğiyle ne yapılması lazım, birtakım hazırlıkların yapılması lazım.

Diğer çok önemli bir şey: Ülkelerde ulusal konseyler var. Ulusal matematik konseyi, ulusal okuma konseyi, ulusal fen konseyi. Bu konseylerde akademisyenler bilimsel araştırmalarını yükliyorlar ve bu bilimsel araştırmalardan nitelikli olanlar inceleniyor ve o yıl diyorlar ki: “Bilimsel temelli öğretim uygulaması şunlar şunlardır, sınıfta bunlar uygulanacak.” Ama öğretmenlerimizin bilimsel temelli etkili öğretim yöntemleri konusunda nesi yok, fikri yok. O yüzden bir an önce bu ulusal konseylerin ne olması lazım, her konuda kurulması gerekiyor.

Diğer bir şey, bunların uygulanmasına yönelik ne yapılması lazım, yönergelerin hazırlanması lazım. Aynı zamanda yaptırdığımız tezler, daha dün bir doktora öğrencisini mezun ettim, ne alıyor, bir paket hazırladı okuma güçlüğüne yenmek için. Rafta kalıyor. Üniversite-bakanlık iş birliğiyle bilimsel uygulamaların ne yapılması lazım, hayata geçirilmesi lazım artık. O tozlu raflardan öğrencilere ulaşması gerekiyor.

Diğer bir şey de bu çok önemli, en fazla dert yandığımız kısım, bu tür konseylere çağrılırken veya bu tür iş birlikleri yapılırken kurumun gerekli araştırmayı yapıp doğru kişiye ulaşması lazım. Her özel eğitmeni her şeyi bilemeyebilir. Her özel eğitimin de alanları vardır, uzmanları vardır. Buna göre ne yapılması lazım, araştırma yapılması lazım.

Bitti herhâlde sürem. Ben sonuç olarak şunu söylemek istiyorum: Öğretmen niteliğini artırmak için şu anda Millî Eğitimin yaptığı gibi sadece hizmet içi eğitimler yeterli değildir, öncelikle bu hizmet içi eğitimlerin niteliğinin artırılması gerekiyor, farklılaştırılması gerekiyor. “Nasıl öğretilir?” yerine, “Ne öğretilir?” üzerinde yoğunlaşan ders... Aynı zamanda ben biraz topu da kendime almak istiyorum, üniversitenin de yapacağı şeyler var öğretmenin niteliğini artırmak için. Lisans programlarına özel eğitimle ilgili ders eklemek, özel eğitmeni olmalarını ne yapmıyor, sağlamıyor. Özel eğitimin genel eğitimden ayrı görülmemesi gerekiyor. Bu yüzden de daha çok nasıl öğretilir yerine, ne öğretilir üzerine yoğunlaşan ders içerikleri var sınıf öğretmenlerinde. Nasıl öğretilir üzerinde ne yapmıyorlar, durmuyorlar. Sınıf yönetimi ve öğretim ders içeriklerinin üniversitelerde tekrar revize edilmesi gerekiyor. Bireyselleştirmeyi anca özel eğitime muhtaç bir çocukla karşılaşınca öğretmen duyuyor. Bu, böyle olamaz yani sınıf öğretmeni, branş öğretmenlerinin programlarının yeniden gözden geçirilmesi lazım yani akademisyenlerde de suç var. Bu yüzden, her zaman için sivil toplum örgütleri olsun, üniversiteler olsun, bakanlıklar olsun, politika yapıcılar olsun bir iş birliği kurulması lazım. Bu, bir kurumun veya bir birimin yapacağı bir iş değil diyerek ben konuşmamı bitiriyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Hocam, kusura bakmayın, biraz kısa oldu ama bu CD’yi biz alacağız zaten.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Tabii, vereceğim, sunumu da burada bırakabilirim.

BAŞKAN - Çok teşekkür ediyorum, mükemmel oldu.

Ayrıyeten, uzmanlarımız bu konuyu zaten dikkate alıyor.

Bizim bakanlarımızdan bir randevu talebimiz var. Önümüzdeki ayın 4-6-7’si gibi Millî Eğitim Bakanlığından talebimiz var. Sağlık Bakanımız 13 Kasım randevu verdi. Millî Eğitim Bakanlığımızdan daha dönüş olmadı. Aile Bakanlığımız da inşallah o da en kısa zamanda dönecek. Daha sonra yani önce Millî Eğitim Bakanımız...

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN
– Bir tarih var mı Aile Bakanlığından?

BAŞKAN – Biz size tarih bildirdik yani şöyle bildirildi: 18 Kasım, 20 Kasım ve 21 Kasımdan, 3’ünden birisi olabilir dedik biz. Ama Sağlık Bakanımız 13 Kasımda bildirdi, randevumuz var. Milletvekillerimiz ve uzmanlarımızla beraber Sağlık Bakanlığımıza biz bilgi sunacağız, ileteceğiz. Arkadaşlarımız zaten çalışacaklar, uzmanlarımız çalışacaklar, bir araya geleceğiz. Özellikle Millî Eğitim Bakanımızla olan randevumuzda hem Atilla Hocamın hem de Rüya Hanımın önerilerini dikkate alalım, çok güzel oldu, yeni şeyler söylendi bizim açımızdan. Önemli olan zaten yeni şeyler söylenmesi. Yoksa, zaten sorunlarda sorun yok ama yeni şeyler söylendi. Örneğin, “Amerika’daki istatistikler doğru değil.” dedi yani. Türkiye’dekilerin de çoğu doğru değil tabii bu arada. Bütün bunları hep beraber çalışalım.

Bir de çok güzel bir şey söyledi, yani üniversite-bakanlık iş birliği, bir koordinasyon olayı, bunlar bizim zaten genelde geldiğimiz sonuçlar ama nasıl olacağı konusunda endişelerimiz vardı, inşallah, bunları hep beraber değerlendireceğiz.

Şimdi, Arzu Doğanay Bilgi Hanımefendi. “Hafif bilişsel gelişim sorunu olan bireylerin eğitimi” sunumunu yapacak.

Hocam, çok kısa olursa çok memnun oluruz.

DR. ARZU DOĞANAY BİLGİ – Özetlemeye çalışayım Başkanım.

BAŞKAN – Zahmet olacak.

Çok teşekkürler, sağ olun.

3.- Dr. Arzu Doğanay Bilgi’nin, hafif bilişsel gelişim sorunu olan bireylerin eğitimi hakkında sunumu

DR. ARZU DOĞANAY BİLGİ – Sayın Başkanım, sayın Komisyon üyelerimiz, milletvekillerimiz, uzmanlarımız, ailelerimiz; burada olmaktan dolayı çok mutluyum, öncelikle onu söylemek istedim. Bizim söyleyecek şeylerimiz aslında çok birikiyor üniversitede.

Kısa tutmaya çalışacağım, aslında “Hafif bilişsel gelişim sorunu olan bireylerin eğitimi ve sorunları” üzerinden bir sunu hazırladım ama bu çocuklar daha çok kaynaştırma eğitimi ortamındalar, hatta çok büyük bir oranı burada. Bu yüzden biraz kaynaştırma üzerine yoğunlaşan bir sunum izleyeceksiniz.

Tanılamada bizim de sorunlarımız var yani Atilla Hocam bahsetti, Rüya Hocam bahsetti. Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan çocukların tanılmasında özellikle geç tanılama ve müdahalenin gecikmesiyle ilgili ciddi sıkıntılarımız var. Aslında zihinsel yetersizliğin tanılmasında çocuklara uygulanan bu zekâ testlerinin dile ve kültüre uygun olması, gerçekten bir standardizasyonunun uygun şekilde yapılmış olması gibi birçok kriter var. Bunları zaman zaman karşılayamayabiliyoruz. Onun dışında, bu çocukların birtakım uyumsal davranışlarında da sınırlılıklar bekliyoruz, tanı kriterlerimizden birisi bu. Yine, tanı kriterlerimizden birisi, 18 yaşın öncesinde ortaya çıkması. Bu uyumsal davranışlarda kavramsal, sosyal ya da pratik uyumsal beceriler yani dil becerileri, okuma yazma, matematik gibi beceriler, sorumluluk gibi sosyal, toplumsal kurallara uyma gibi beceriler, günlük yaşam becerileri ya da öz bakım becerileri gibi beceriler.

Zekâ testleri uygulanıyor ve aldıkları puanlara göre biz hâlâ bu sınıflandırmayı iyi kullanıyoruz ülkemizde. “Hafif, orta ve ağır” diye çocuklarımızı sınıflandırıyoruz. Bu hafif durumda olan çocukların zekâ puan aralıkları 50-55 ile 70 arasında alan çocuklar. Niye sınıflandırmadan bahsediyorum? Çünkü sınıflandırma aslında iki temel konuyu gündeme getiriyor: Birincisi, bu sınıflandırmayı kullanarak biz hâlâ öğrencilerimizi bir eğitim ortamına yerleştiriyoruz; bu, ciddi bir sıkıntı oluşturuyor çünkü eğer hafif durumda değilse çocuğun kaynaştırmayla ilgili hiçbir şansı kalmıyor.

İkinci olarak da bu sınıflandırmada hafif düzeyli zihinsel engelli çocuklar olarak sınıflandırılan çocuklar en geç tanılanan ve bu sorunu en fazla yaşayan grup. “Neden geç tanılanıyorlar?” dersiniz. Aile farkındalıklarıyla ilgili sorunlar yaşıyoruz çünkü “Çocuğun birtakım dil sorunları var ama gecikmiş konuşması var, konuşacak.” diye aile zaman kaybedebiliyor ya da çocuk birtakım temel kavramları öğrenmekte, renkti, şekildi gibi zorluklar yaşıyor ama bu yine çocukların okulda öğrenebileceği beceriler gibi görülüp yine aile herhangi bir adım atmıyor; bu, anlamda sıkıntılarımız var.

Tarama araçlarından bahsedildi, okul öncesi tarama araçlarımızda ciddi sıkıntılarımız var. Bu sıkıntılar tarama araçlarının sayılarının sınırlılığı, nitelikleri, uygulayacak uzman sayısının yetersizliği gibi sorunlar. Yeterli sayıda ve nitelikte taramaların yapılmaması, gelişimsel yetersizliklerin eğer genetik bir problem değilse, tıp yakalayamıyorsa yakalanamamasıyla sonuçlanabiliyor. Okul öncesi dönem eğitim okullaşma oranımız yüzde 50’ler civarında. Dolayısıyla okul öncesi eğitimden hâlâ yararlanamayan bir yüzde 50 kitlemiz var. Okullarda da yakalama şansımızı ne yapıyoruz? İlkokula ötelemiş oluyoruz.

Ailenin çocuğun etiketlenmesine yönelik endişeleri var. Nedir bu endişeler? “Çocuğum ileride asker olabilir mi?” “Çocuğum ileride evlenebilir mi, iş edinebilir mi?” “Bu rapor her zaman benim karşıma çıkar mı?” endişesi yaşıyorlar. Bu yüzden tanılamayı geciktiriyorlar. Tanılama niçin önemli? Çünkü Türkiye’de müdahalenin ön koşulu durumunda. Tanılama yapmadan biz çocuklara müdahale hizmetlerini veremiyoruz. Burada dengenin değişmesi lazım aslında. Tanılama yapmadan da çocukların riskleri tespit edilerek aslında müdahalelerin bir an önce yapılacak modele, sisteme ihtiyacımız var.

Biz tabii, erken tanının ve erken müdahalenin öneminin akademisyenler olarak çok farkındayız. Bir kere, akademik olarak da başarıyı erken müdahaleyle sağlayabiliyoruz. Çocuklarımız, bir kere, erken müdahaleyle daha gelişmiş ve öğrenmeye hazır bir şekilde okula başlayabiliyor. Aileler bu döneme etkili olarak katılabiliyorlar erken müdahale programlarını eğer uygulayabilirsek. Okul dönemine ulaştıklarında daha hazır çocuklarla karşılaştığımız için aslında o dönemdeki yapılan harcamaları da bir anlamda törpülemiş oluyoruz. Bu yüzden erken müdahale oldukça önemli.

Peki, öneriler bu anlamda neler olabilir? Düzenli taramaların yapılması, toplumsal farkındalık ve bilinçlendirme, tarama araçlarının geliştirilmesi, biraz önce Rüya Hocam da bahsetti. Okul öncesi tüm kurumların işleyiş ve denetiminin tek elde toplanması. Şöyle düşünelim: Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan bir çocuğumuz var, örneğin Down sendromlu bir çocuğumuz var, hangi kuruma gittiğine göre aldığı eğitimde biraz farklılıklar oluşabiliyor. Özel kurumlar var, Milli Eğitimin okul öncesi kurumları var ama her bakanlığın her devlet dairesinin de belediyelerin de anaokulları ve kreş ve gündüz bakımevleri var. Bunların işleyişleri biraz farklılaşabiliyor, denetlemeleri farklılaşabiliyor. Bunun belki tek elde toplanması çocuklara hizmet niteliğinin artması anlamında önemli olabilir.

Atilla Hocam “bağımsız tanı ve danışma merkezleri” diye önerdi. Aslında benzer bir öneri, ben onu “erken müdahale merkezleri” diye isimlendirdim. Atilla Hocam çocuğu biraz daha çok küçük yaştan alıp mesleki edim ve yaşam boyuna dönüştürdü. Ben biraz daha erken müdahaleyi, bu 0-3 yaş grubunu ele aldım.

0-3 yaşta bizim yapabileceğimiz çok şey var, müdahale edebileceğimiz çok konu var. Bu müdahale merkezleri hem ailelerin yaşadığı o sosyal travmaların, depresyonların önlenmesinde ve bir an önce çocuğuna destek olabilecek mekanizmaları çalıştırabilmek için oldukça önemli. Bu müdahale merkezleri...

Aslında hâlihazırda Sağlık Bakanlığının aile sağlığı merkezlerinde birtakım taramalar, takipler yapılıyor, oralarda belki özel eğitimcilerin, çocuk gelişimcilerin, okul öncesi öğretmenlerinin de bulundurulup biraz daha eğitsel taramaların yapılarak ve orada danışmanlık hizmetlerinin,

müdahalelerin yapılarak kuracağı bir model düşünülebilir. Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ortak bir model üzerinde çalışabilirler diye düşünüyorum. Oluşturulacak modelde bu erken müdahale merkezlerinde kaliteli müdahalenin yürütülebilmesi için yasal düzenlemelere yine ihtiyaç olduğunu söyleyebilirim.

Aslında yine geçen sene yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde 0-36 ay dediğimiz bu erken çocukluk dönemiyle ilgili tedbirlere yönelik maddeler var, bu sevindirici; örneğin, bu çocukların aile eğitimi temelinde eğitimlerinin yürütülmesi, evde ya da kurumda eğitim alabilmeleriyle ilgili fakat eksik taraflar da var. Bu eğitimi nereden alacakları çok net değil, kimden alacakları bir anlamda eksik çünkü fizyoterapistler, ergoterapistler ve konuşma terapistleri maalesef bu ekibin içinde şu anda öngörülüyor. Sayıları az ama meslek grubu olarak her geçen gün yükseliyorlar, sayıları artıyor. Bir an önce yasal düzenlemelerle aslında o grupların da işe koşulması bence gerekiyor.

Okul öncesinde temelde yaşadığımız sıkıntılar erken çocuklukta bunlarken, okul döneminde biraz daha farklı sıkıntılarımız var. Biz 2006'da Birleşmiş Milletlerin Engelli Hakları Sözleşmesi'ne imza atan ilk ülkelerden biriyiz, 24'üncü maddesi eğitimle ilgili, şöyle kısaca söylemek istiyorum: "Fırsat eşitliği temelinde ayrımcılık yapmaksızın bütünleştirici eğitim sisteminin her seviyede engelli bireyleri içirmesi. Engelli bireylerin genel eğitim sistemi içerisinde yer alması. Parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarından yararlanması. Yaşadıkları çevrede eğitime eşit olarak erişmelerinin sağlanması. İhtiyaçlarına uygun düzenlemeler yapılması. Eğitim sistemi içindeki duydukları desteğin sağlanması. Aynı şekilde yükseköğretim, mesleki eğitim, yetişkin eğitim ve yaşam boyu süren eğitimde de yine ayrımcılığa uğramadan, maruz kalmadan her bireyle eşit koşullarda bu eğitimlere ulaşmalarının sağlanması."

Şimdi, burada tezat bir noktamız var. Ülkemizdeki sistemde biraz önce bahsettiğim o "ağır, orta, hafif" diye sınıflandırma sonucunda aslında biz ağır ve ortalarımızı hiç kaynaştırma ortamında eğitime alamıyoruz, bütünleştirme ilkesini uygulayamıyoruz aslında bu bağlamda. Eğitimde bütünleştirme kavramı hâlbuki orta ve ağır düzeyde olan çocuklarımızı da kapsıyor. Bu anlamda bir düzenlemeye, yasal düzenlemeye ihtiyaç var.

Bütünleştirmeyle ilgili ikinci temel sorun da yine maalesef son yönetmelikte. Hep iyi şeyler değil, biraz da böyle benim dezavantajlı gördüğüm bir konu var. Okul öncesi dönem çocukları için özel eğitim anaokullarının açılmasının, özel sınıflarının açılmasının yolu açıldı. Bu da daha 3 yaşındaki bir çocuğun, 4 yaşındaki bir çocuğun, düşünün, eğitim geleceğini henüz bilmediğimiz, nerelere gidebileceğini bilmediğimiz, daha hiç müdahale etmediğimiz çocuklar için ayrıştırılmış eğitim ortamlarının oluşturulması anlamına geliyor. Bu anlamda da biz yine bütünleştirme ilkesini yansıtmıyoruz, benimsemiş gibi görünmüyoruz. Bunlar bizim düzeltmemiz gereken konular diye düşünüyorum.

"Başka ne sorunlar yaşıyoruz bütünleştirme ortamlarında, kaynaştırmada?" dersek. Çocuğun sosyal kabulü ve tutumlarla ilgili sorunlar yaşıyoruz. Çocukların eğitimine yönelik, çocuklara yönelik olumsuz ön yargılar, algılar, tutumlar yaşıyoruz. Ben şöyle bir girdim yani onlarca haber görebilirsiniz çocukların okullarda kabul görmediklerine dair, ailelerin sınıfı terk ettiklerine dair gerçekten inanılmaz sayıda haberler var, zaman zaman televizyonlara da yansıyor bu.

Fiziksel sorunlarımız var. Ben bunu sadece hafif düzey diye aldım ama bütün yetersiz grupların sıkıntıları var. Sınıfların kalabalık olması, yasal düzenlemelerden yine farklı olarak bir sınıftaki yetersizliği olan öğrenci sayısının fazla olması, destek oda hizmeti sunuyoruz, destek odalarımızın yasa çıktığından beridir bütün okullarımızda kurulamamış olması, destek eğitim oda sayısının az olması ya da donanımlarının yeterli olmaması gibi sorunlarımız var.

Bunları kısaca ben maddeleştirdim, sonra çözüm önerisi sunacağım Başkanım.

Öğretimsel sorunlarımız var. Öğretmenlerimiz engellilere nasıl “merhaba” diyeceklerini bile bilmiyorlar yani “Ben nasıl iletişim kuracağım?”a kadar sorunları var. Engelli hakkında bilgi sahibi değiller. Down sendromlu bir çocuk gelecek, bu ne demek bilmiyor, otizm ne demek bilmiyor, veliler bilmiyor. Dolayısıyla nereden başlayacaklarını, nasıl bir eğitim süreci izleyeceklerini ve bu çocuklara nasıl destek olacaklarını bilmiyorlar. Bilmedikleri gibi, bizim ona sunduğumuz hizmetlerde de sınırlılıklar var yani biz, öğretmenlere zaman zaman düzenlediğimiz, Millî Eğitimin düzenlediği hizmet içi eğitimler dışında bir destek ve kaynak sunamıyoruz, bunların değişmesi lazım. Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamak, her çocuk için, her gereksinimli çocuk için zorunlu olmasına rağmen, öğretmenlerimiz bu konuda da yeterli bilgi ve donanımına yine sahip değiller.

Ailelerle ilişkiler, aileyle iletişim, iş birliğiyle ilgili sorunlarımız var. Sınıflarda yapılan öğretimlerin etkili olması -Rüya Hocam’ın da söylediği gibi- her öğrenciyi kapsayacak şekilde olmasıyla ilgili sıkıntılarımız var. Öğrencinin başarısının değerlendirilmesiyle ilgili sıkıntılarımız var gibi, gibi.

Türkiye’de kaynaştırma destek hizmetleri olarak şu andaki yasada da benimsediğimiz destek oda eğitimi veriyoruz biz çocuklarımıza, bununla da ilgili yine ayrıca sıkıntılarımız var çünkü bu hizmet türünü alan çocuklarımızda biz her ne kadar yeni yönetmelikle birlikte “Ders saatinin dışında alabilirsiniz bu çocukları eğitime, hafta sonu alabilirsiniz.” dense de hâlâ ders saatinin içinde de alınıyor. Dolayısıyla çocuğun sınıftan çıkarılması bir etiketlemeye neden oluyor, bazı derslerden mahrum olmasına neden oluyor, bundan aslında hoşlanmıyorlar. Şöyle sorunlar yaşanıyor yine: Destek eğitimindeki öğretmen ile sınıf öğretmeninin eş güdümlü çalışması, iş birliği etkileniyor. Sorumluluk biraz ortada oluyor, destek eğitim öğretmeni diyor ki “Sorumlu, sınıf öğretmeni.” Öğretmen diyor ki “Hayır, o destek eğitimi alıyor, okumayı orada öğrenmeliydi.” Dolayısıyla iş birliğiyle ilgili ve zaman planlamasıyla ilgili ciddi sorunlar var.

Onun dışında, özel eğitim öğretmenleri son bir seneye kadar buralarda yoklardı yani destek eğitim odalarında eğitim veren kişiler daha çok okuldaki personeldi, sınıf öğretmeni ya da branş öğretmenleriydi. Örneğin, çocuk görme yetersizliğine sahip, bağımsız hareket ve yönelim becerilerini kazanması lazım, belki Braille alfabeyi öğrenmesi lazım ama okulda bir özel eğitimci olmadığı için o destek eğitimde alması gereken en önemli şeyi alamıyordu, uzmanla biz çocuğu buluşturamıyorduk kaynaştırma ortamında; şimdi, bu, biraz değişti yeni yönetmeliğimizle birlikte ama farklı alanlardan uzmanlar hâlâ okullarda görevlendirilemiyor.

Peki, ne önerelim?

BAŞKAN – Evet, önerilere geçerse daha iyi olur.

DR. ARZU DOĞANAY BİLGİ – Kaynaştırmada aslında saydığım sorunlar çok temel sorunlar ama inanın, yarım saat daha anlatabilirim, çok fazla sorun var. Kaynaştırma başarısıyla ilgili çok büyük endişelerimiz var. Bu, kaynaştırmaya olan inancı ve tutumları da olumsuz etkiliyor.

Destek eğitim modelimizi değiştirmeyi öneriyorum ben. Şu anda destek oda eğitimi sadece bir tek çocuğa hizmeti götüren, doğrudan çocuğu temel alan bir modeldeyiz. Oysaki en çok ihtiyacı olan aile ve öğretmen boyutu da var. Aile ve öğretmene de hizmet götürecek yeni modelleri benimsemeliyiz. Bunlardan birisi sınıf içi yardım, diğeri özel eğitim danışmanlığı. Sınıf içi yardımlarda özel eğitimcinin ya da çocukla çalışacak gereksinimine göre uzmanın sınıf içinde öğretmene ve çocuğa destek olması. Bunun dünyada uygulanan modelleri var, süresi, zamanı tamamen çocuğun gereksinimine göre ve planlamaya göre değişen yani çocuğu sınıftan çıkarıp destek vermek yerine, uzmanın sınıfa girerek hem öğretmene hem çocuğa destek vermesini sağlayacak modeller geliştirmeye ihtiyacımız var. Özel

eğitimcileri normal okullarda daha aktif tutacak özel eğitim danışmanlığı sistemini koymaya ihtiyacımız var. Belki rehberlik servisleri gibi, özel eğitim servislerinin kurulması... Artık yeterli sayıda özel eğitim mezunu vermeye başladık diye düşünüyorum. Bu uzmanları ya da özel eğitim öğretmenlerini orada tüm öğretmenlere ve tüm gereksinimli çocuklara destek olacağı ve danışmanlık edeceği bir sisteme doğru, hizmet türüne doğru götürmemiz gerektiğini düşünüyorum. Tabii, ek hizmetlerin de -dil konuşma, fizyoterapi, ergoterapi gibi- devreye sokulması gerekiyor.

Sınıf içi yardımda da çeşitli modeller var. Özel eğitim yardımcı sınıflar ya da yardımcı öğretmenli sınıflar gibi uygulamalar söz konusu. Bunun devreye sokulmasıyla birlikte kaynaşma eğitiminin niteliğinin artacağını düşünüyorum.

Teşekkür ederim, kısaca böyle toparlamaya çalıştım.

BAŞKAN – Hocam, çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Çok güzel bir sunum oldu, bizim için de gerçekten -biraz önce de ifade ettim- faydası oldu.

Şimdi, daha değişik 3 hocamız eğitimle ilgili sunumlar yaptı. Zaten daha önce de bizim böyle bir eksiğimiz vardı, inşallah onu tamamladık. Uzmanlarımızla bu konuları görüşüyoruz. Sizin hazırlıklarınız zaten bizde kalacak. Kayda girdi ama o yansıdaki şeyleri alıyoruz, uzmanlarımıza da iletiyoruz, bir de tabii ki Komisyon üyesi arkadaşlarımıza da iletiyoruz.

Sayın Birol Ekici, Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri. Tabii, Birol eski kaymakamdır, mülkiye müfettişidir, daha önce kanun yapımlarında çalışmıştır, benim hemşehrimerdir; çok uzmandır, çok akıllıdır yani inanılmaz derecede. Ayrıca, Birol Bey bakanlıkların yeniden yapılanmasında da daha önce çalıştı. Yani kaymakamlığından beri çok marifetlidir. Kaymakamlık stajının bir kısmını da benim yanımda yapmıştır yani onu da söyleyeyim. Şimdi de Belediyeler Birliği Genel Sekreteridir. En son da Antalya Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteriydi. Tabii, biz sürekli arıyoruz kendisini “O zaman şuraya gönder. Şurayı yap.” diye ama şimdi iyi bir göreve geldi. Yerel yönetimlerle ilgili niyetlerimizi biliyorsunuz. Bizim Komisyonumuz yerel yönetimlerden çok şey bekliyor. Özellikle, hani “tabana yayılma” denir ya, tabana yayılması için, farkındalığın daha fazla oluşması için yerel yönetimlerden çok beklentimiz var. Sizin de sunumunuzu bekliyoruz.

Birol Hocam, buyurun.

4.- Türkiye Belediyeler Birliği Genel Sekreteri Doç. Dr. Birol Ekici'nin, belediyelerce engellilere ve ailelerine yönelik daha iyi hizmet için yapılması gerekenler ve belediyelerin iyi uygulamaları hakkında sunumu

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Sayın Başkanım, çok değerli vekillerimiz, kıymetli beyefendiler, hanımefendiler, çok kıymetli aileler; ben de konuşmama başlamadan önce hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ve Türkiye Belediyeler Birliği Başkanımız dün buradaydı ve Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanındır; Sayın Başkanım, sizlere, Komisyonumuza selamları var ve sizleri Gaziantep'te ağırlamaktan ve büyükşehrin uygulamalarını göstermekten çok mutluluk duyacağımı belirttiler. Sizleri Gaziantep'e davet ediyoruz.

BAŞKAN – Komisyon çoğunluğu uygun görürse “Evet.” diyeceğiz. Bu güzel oldu, Antep'i yazıyoruz.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Sayın Başkanım, 2002 yılında başlayan yerel yönetim reformu çalışmaları çerçevesinde 2005 yılında çıkarılan kanunların şöyle bir anlayışı vardı... Ben sunumumu iki temele oturtacağım: Birincisi, belediyeler

halka en yakın hizmet birimleri olarak engellilere ve ailelerine yönelik nasıl daha iyi hizmet sunabilir diye mevzuat altyapımızı ve mevzuat değişiklik önerisini ve belediyelerimizin iyi uygulama örneklerini sizlerle burada paylaşmak istiyorum.

2005 yılında çıkarılan kanunların bir ruhu vardı aslında, o ruh şuydu: Halka en yakın hizmet birimi olarak belediyeler halkımıza hizmeti sunsun ve daha önce Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığında Müsteşar Yardımcılığı yaptım, bu bakanlıklar da bu konularla ilgili hizmet standartlarını ve ilkeleri belirlesin diye bir yaklaşımımız var. Bu çerçevede belediyelerin halka en yakın hizmet birimi olarak bu engellilere yönelik hizmetleri sunabilecek kapasiteye ve birikime sahip olduklarını öncelikle belirtmek istiyorum ve mevzuat altyapısını kısaca anlatmak istiyorum.

Şimdi, büyükşehir belediyelerimiz -30 tane büyükşehir belediyemiz var Türkiye’de- halkımızın yüzde 77,47’sine hizmet ediyor. Aslında insanlarımızın dörtte 3’ü büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yaşıyor ve Büyükşehir Belediyesi Kanunu’muzun ek 1’inci maddesinde büyükşehirlerin engelli rehabilitasyon merkezi kurabileceği, buralarda hizmet sunabileceği ve bu hizmetleri sunarken ilgili vakıf ve derneklerle iş birliği yapabileceği hüküm altına alınmış bulunmaktadır.

Yine, belediye başkanının görev ve yetkilerini sayan maddede belediye başkanlarımızın en önemli görevleri; yoksul ve muhtaçlara hizmet etmek, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak. Ve yine, belediyelerimizin giderlerini sayan maddede dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizlerle ilgili engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımların belediyelerin harcamaları arasında yer aldığı gösterilmektedir.

Peki, mevzuat altyapısı bu kadar yeterli, neden bu hizmetlerin tamamı sunulmuyor? Geçmiş süreçte altyapı belediyeçiliği vardı. Bir defa, Türkiye’nin tamamına su, kanalizasyon ve toplu ulaşım hizmetlerinin götürülmesiyle ilgili altyapı çalışmaları yürütülmekteydi. Daha sonra, üstyapı çalışmalarına ve şimdi de artık sosyal belediyeçilik devrine geçildiğine ve akıllı şehir çözümleriyle birlikte insanı merkeze alan bir belediyeçilik hizmeti anlayışına geçiş çerçevesinde bu engellilerle ilgili hizmetlerin önümüzdeki dönemde çok daha gelişeceğine inanmaktayım.

Bu çerçevede Belediye Kanunu’muzun 14’üncü maddesi şöyle demektedir: “Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyelerin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.” Bu çerçevede, belediye başkanlarımız ve belediyelerin karar organı olan belediye meclisimiz hazırladıkları stratejik plan ve bütçelerde hangi hizmetlere kaynakları tahsis edeceğini belirlemekteler ve bu çerçevede harcamalar yapılmaktadır.

Yine, 5378 sayılı Engelliler Kanunu’nda mekânsal alanların engellilere uygun hâle getirileceği ve toplu ulaşımın engellilere uygun hâle getirileceği, İmar Kanunu’nda mekânsal alanların yine engelliler için uygun hâle getirileceği hüküm altına alınmış bulunmaktadır. Bu çerçevede, belediyelerle ilgili yerel yönetim yasalarında yapılabilecek bir düzenlemeyle ilgili yaptığımız bir çalışmada, bir defa, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100 binin üzerindeki belediyeler kadınlar ve çocuklar için konukevi açmak zorundalar.

BAŞKAN – Büyükşehir, bir de...

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Nüfusu 100 binin üzerindeki belediyeler.

BAŞKAN – Kadınlar...

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Şu anda normalde kadın sığınma evleri açılıyor efendim, birçoğumuz bunun...

BAŞKAN – Kadınlar ve çocuklar var, engelliler yok.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Engelliler yok efendim.

BAŞKAN – Peki, buraya engellileri ekleyebilir miyiz?

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Evet, birinci önerimiz bu efendim.

BAŞKAN – Birinci önerimiz bu.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Evet, buraya engelliler de dâhil edilmeli ki birçok büyükşehir belediyemiz şu anda engelli rehabilitasyon merkezleri kurmuş bulunmaktadır ama kurmayan belediyelerimiz için de bunu zorunlu hâle getirirsek halkımıza çok daha iyi hizmet sunacağımıza inanıyoruz.

BAŞKAN – Buna tekrar bir daha bakalım: Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100 binin üzerindeki belediyeler kadınlar, çocuklar ve engelliler için konukevleri... Peki, daha açabilir miyiz burayı? Bizim arkadaşlarımızla bu maddeye bir çalışalım.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Çok özür dilerim Değerli Başkanım.

BAŞKAN – Buyurun.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – “Açabilirler” sözü orada biraz eksik kalmış yani kesin hüküm olması gerekiyor mu uygulamada acaba?

BAŞKAN – “Açabilirler” demek, mecbur değil demek, açmayabilirler demek.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Efendim “açmak zorundadır” diye bitiyor.

AYLİN CESUR (Isparta) – Gerekli hâlleri belirterek “Şu şu durumlarda açacaklardır.” diyelim.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Çok özür dilerim, konuyu dağıttık böyle ama Değerli Başkanım.

Yukarıda “...konukevleri açmak zorundadırlar.” Diğer belediyeleri kastediyor, öyle mi?

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Tabii, 100 binin altındaki büyükşehirler haricindeki.

RADİYE SEZER KATIRCIOĞLU (Kocaeli) – Onlar için, tamam.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Efendim, 1.389 belediyemiz var ve 30 büyükşehirimiz var, nüfusu 100 binin üzerinde de 345 belediyemiz var.

BAŞKAN – Anladım yani Afyon’dan, Niğde’den veya Kırşehir’den bahsediyor o “100 bin” diyerek.

Şimdi, şöyle: Bu 100 bin konusunu biz tartışabiliriz. Bir de buralara ilçeleri koyabilir miyiz? Ha “nüfusu 100 bin” deyince il demiyor tabii, ilçeleri de diyor.

METİN İLHAN (Kırşehir) – Merkez ilçeleri olarak herhâlde, öyle mi?

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Yok efendim, il nüfusu.

BAŞKAN – “100 bin” diyerek taşımış onu ama biz bunu kendi aramızda tartışacağız.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Belediyeler Birliği olarak birinci önerimiz bu.

BAŞKAN – “Açabilir”i “açarlar” gibi...

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Efendim, bakın, zaten “100 binin üzerindeki belediyeler kadınlar ve çocuklar için konukevi açmak zorundadır.” diyor.

BAŞKAN – Belde belediyeleri...

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Evet.

Sayın Başkanım, bir hususa dikkatinizi çekmek istiyorum: 30 büyükşehir belediyesi halkımızın yüzde 77,45’ine hizmet ediyor. Zaten yukarıdaki büyükşehir belediyeleri veyahut nüfusu 100 binin üzerindeki belediyelerimiz açtığı zaman halkımızın yüzde 90’ına yakınına kapsayacağımıza inanıyorum.

BAŞKAN – Arkadaşlar, biz bunu gündemimize alıyoruz; hem milletvekillerimizle hem uzmanlarımızla, kanun yapıcılarımızla bu konuyu gayet güzel bir şekilde yerine getirelim.

Devam edebiliriz.

Buyurun.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – İkinci önerimiz de efendim: Belediye Meclisi Çalışma Yönetmeliği’miz vardır bizim, Meclis İçtüzüğü gibi belediye meclislerimizin çalışma yönetmeliği var. Burada da komisyonlar hâlinde çalışır belediye meclisi de. Burada kurulması zorunlu komisyonlar var, kurulması seçimli komisyonlar var. Kurulması zorunlu komisyonlar; plan ve bütçe, imar ve bayındırlık, çevre ve sağlık, eğitim, kültür, gençlik ve spor ve ulaşım komisyonu. Bunlar her büyükşehir belediyesinde veya belediyede kurulması zorunlu komisyonlar. Bunun yanına, bu zorunlu komisyonlara mutlaka engelli komisyonunu da eklemeliyiz. Seçimlik komisyonlar da kurar belediyeler. Mesela, kent estetiği komisyonu kurarlar kentin estetiği ve görünümü güzel olsun diye. Eğer bir üst geçit yaparsanız kentin görünümünü bozmasın diye alt geçide dönüştürebilir, kent estetiği komisyonundan geçmeyebilir veya hukuk komisyonu vardır, meclisin aldığı tüm kritik kararları hukuk komisyonu inceler. Engelli komisyonunu da buraya eklersek...

BAŞKAN - Bunun ismi “engelli komisyonu” olmadan daha değişik bir isim konulabilir. Arkadaşlarımız, uzmanlarımız onu iyi biliyor.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – “Dezavantajlı gruplar komisyonu” da olabilir.

BAŞKAN – Mecburi komisyonların arasına sokalım. Bu madde de önemli.

Evet, teşekkür ediyorum.

Devam edin.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Belediyeler Birliği olarak önerilerimiz bunlar efendim. Bundan sonra da uygun görürseniz, belediyelerimizin iyi uygulama projelerini, hizmetlerini anlatmak istiyorum size kısaca, beş dakikada da onları arz edeceğim.

“Sevgi Çipi” uygulaması olan belediyemiz var; alzheimer, zihinsel engelli ve otizmlili bireylerin veli ve vasileri tarafından elektronik ortamda takip edilmelerini sağlıyor. Hatta, Antalya’da sahilde bile kıyı boyunca çocuklarını takip edebilmek için ailelere bilezik veren bir sistemimiz vardır.

BAŞKAN – Bunu kim yapıyor?

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Büyükşehir Belediyesi yapmıştır. Plajda çocuğunuzun kaybolmasından korkuyorsanız telefona bir aplikasyon uygulamayı indirip çocuğunuza da bileziği taktığınız zaman nerede olduğunu anlık olarak görebiliyorsunuz, size kaç metre uzaklıkta olduğunu. Antalya’da şu anda aktif olarak kullanılır Konyaaltı Sahili’nde.

BAŞKAN – Anladım, evet.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Erişilebilirlik çalışmalarımız... Gerçekten, kaldırımların, yolların engelliler için erişilebilir hâle getirilmesi için tüm belediyelerimizin çalışmaları vardır.

BAŞKAN – Türkiye bu konuda iyi, fena değil de bazı belediyelerde, tabii, ilçe belediyeleri var, onlara bunu nasıl mecburi getirebiliriz? Diyelim ki Niğde’de. Büyükşehirler bunu yapabiliyor.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Efendim, bunlar İmar Kanunu’nun emri zaten ama imkânları çerçevesinde belediyeler bunları yapıyorlar.

BAŞKAN – Yani, İmar Kanunu’na bir şey konulabilir mi, biz ona baksak.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – İmar Kanunu’nda gerekli düzenlemeler var efendim. Belediyelerin kapasitesiyle ilgili olarak... Gene, birçok belediyemizde kaldırımlar -engelliler için on yıldır, yirmi yıldır uygun olan belediyelerimiz var- yeni yapılan alanlar da zaten uygun olmak zorunda. Bu çerçevede -geçen geldiğim zaman da örnek vermiştim- Antalya’daki tüm kaldırımlarda kaldırım taşı engellilerin geçişine uygun hâlededir.

BAŞKAN – Buyurun.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN - Sayın Başkanım, cezai bir uygulama yapıyor musunuz? Yani diyelim ki İmar Kanunu’na uygun olmayan bir bina, yapı gördünüz, bununla ilgili olarak ceza uygulamasında bulunuyor musunuz?

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Cezai bir uygulamamız yok. Kaldırımlar zaten kamu hizmetine... Yani erişime açık hâle gelecek yerler, vatandaşların uygulamaları değil daha çok belediyelerin hizmetleri şeklinde olduğu için belediyenin kendi kendine ceza kesmesi...

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN - Yok yok, İmar Kanunu olarak yani ruhsat veriyor musunuz?

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - İmar Kanunu’nda kaçak yapı yapanlara 32 ve 42’nci madde gereğince ceza ve yıkım kararı verilir.

AYLİN CESUR (Isparta) - Yapmayanlar için söylüyor yani bu yolları yapmayanlar için söylüyor.

BAŞKAN – Yapmayanlar belediyeleri onu...

BAHAR AYVAZOĞLU (Trabzon) - Denetim var mı anlamında...

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Efendim, orada İçişleri Bakanlığı tarafından mülkiye müfettişlerimiz denetliyor belediyeleri.

AYLİN CESUR (Isparta) - Denetlenmenin artırılması.

BAŞKAN – Yani buna da bir çalışalım, evet. Kritik soru, evet.

Peki, buyurun, devam edin.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Engelsiz hizmet komisyonu kuran belediyelerimiz var şu anda yani az önceki önerdiğimiz adı da zorunlu engelsiz hizmet komisyonu efendim.

BAŞKAN – Yani bizim arkadaşlarımızın o konuda daha değişik önerileri var.

Evet, buyurun devam edim.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Yine belediyelerimiz engelli vatandaşlarımıza nakdî yardım, sosyal kart, tekerli sandalye, hasta bezi, gıda, aşevi eşya giysi gibi yardımlar yapıyorlar.

BAŞKAN – Belediyeler bunu yapıyor tabii, seçim vaadinde de bol.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Sivil toplum kuruluşlarımızla iş birliği yapıyorlar.

Yine denize girebilmeleri için -3 tane belediyemiz var- plajların engelsiz hâle getirilebilmesi için Bursa, Antalya ve Muğla’da uygulamalar var.

BAŞKAN – Nasıl bir şey?

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Engellilerin denize girmesi için rampalar var.

Yine Antalya’da yaptığımız bir uygulama var. Engelli çocuklarımızı Engelliler Haftası’nda bir günlüğüne askere gönderiyoruz Türk Silahlı Kuvvetleriyle iş birliği yapıp ve terhis olurlar.

Spor seanslarımız var, tüm belediyelerimizde yaygın olarak uygulanan bir hizmettir, verilen bir hizmettir. El becerileri atölyelerimiz var, yine tüm belediyelerimizde yaygın olarak sunulan bir hizmet.

Engelli ailelerine kısa mola. Engelli bireyi olan aileler engelli bireyini getirip belediyemizin hizmet noktasına bırakıyor ve gün boyunca serbest bir şekilde kendi işlerini görüp geziyor.

Yine, sanatla ilgili kurslarımız var. Yine, engellilere yönelik hizmetleri daha iyi hâle getirebilmek için Antalya’da masada çalışan tüm personelimiz işaret dilini öğrenmişti. Otobüs şoförlerine engelli ve yaşlı bireylere ilişkin iletişim ve tutum eğitimleri birçok belediyede verilmektedir.

BAŞKAN – Burada hemen bir araya gireyim aklıma geldi de. Yerel yönetim seçimlerinde özel otobüsçüleri, minibüsçüleri ziyaret ettik, dediler ki: “Bıktık bu engellilerden, bedava biniyorlar.” “Ya ne biçim konuşuyorsun:” dedik biz de. Ya otobüsçüler, insanlar bu derecede tuhaf. “Hep 65 yaş bedava, engelli bedava, şu bedava.” diyor. “Yani bunları lütfen konuşmayalım, bize oy verin vermeyin ama bunları konuşmayın.” dedim İnsanın bu derecede gözü dönmüş yani.

AYLİN CESUR (Isparta) – Başkanım, galiba vermediler.

BAŞKAN – Vermediler ya. Evet yani bunlar olmaz ya.

AYLİN CESUR (Isparta) - Otobüsçüleri önemsemek lazım.

BAŞKAN – Ya onlar bir verir bir vermez, öyle gider o iş de.

AYLİN CESUR (Isparta) - Şaka yapıyorum.

BAŞKAN – Gerçekten yani, bu söylenir mi ya? Bir engelliye nasıl söyleyebilirsin? İnsanların 5 kuruş için gözü dönebiliyor yani çok tuhaf, üzüldüm.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Engelli mesleki eğitim kurslarımız var Sayın Başkanım. Mehter takımı kuran belediyemiz var. Engelsiz ulaşım sistemi tüm belediyelerimizin belli standartta...

BAŞKAN – Engellilerden mehter takımı...

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Evet efendim, İstanbul Büyükşehir Belediyesinde var.

BAŞKAN – İlginç.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Evet.

BAŞKAN – Çok güzel.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN - Başkanım, Ankara’da Engelsiz Yaşam Merkezi var.

BAŞKAN – Onu başka bir zaman gezeceğiz. Yarın Etimesgut’u gezeceğiz, daha sonra da öbürünü.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROLEKİCİ - Engellilere ücretsiz ulaşım sistemi bakanlığımızın da desteğiyle tüm belediyeler tarafından verilmektedir. Engelsiz üniversite uygulaması var Medipol Üniversitesi ile Bağcılar Belediyesi tarafından gerçekleştirilen, böyle bir proje var. Otobüs şoförlerine yine iletişim eğitimi veriliyor. Mobil uygulamada “Engelliyim” bildirimi yapıldığı zaman belediye otobüsü daha gelmeden sizin durakta bekliyor olduğunuzu ve size ilişkin rampayı açması gerektiğini bilmiş oluyor. Yine engelli spor takımlarımız tüm belediyelerimizde aşağı yukarı yaygın olarak uygulanan bir hizmet, verilen bir hizmet. “Up&Down cafe” var, bu şekilde hizmet sunan çok belediyemiz var, engellilere iş yeri açıyorlar ve burada belediyenin sosyal tesisi gibi hizmet veriyor. Engelsiz turizm hizmeti olan belediyelerimiz var. Bire bir görüşmeler var, bu uygulamayı çok yaygın olarak gördüm. Yine, engellileri bire bir başkanlarımız alıp görüşüyorlar. Birçok belediye başkanımızın da engellileri kendi özel kalemlerinin etrafında görevlendirdiklerini ve gelen engellilerle iletişim kurup onlara hizmet edebilmesi için engellileri görevlendirdiklerini biliyorum. Birçok belediyemizde yaygın uygulamadır. Konya’da Bedensel Engelliler Sema Okulu var.

Projelerden bahsetmek istiyorum kısaca. Sessizliğime Ses Ol Projesi var yine belediyelerimizin desteklediği. İşitme engelli anne babalar çocuklarının ağladığını duyabilsin diye bunlara titreşimle haber veren bir sistem kuruyorlar belediyelerimiz.

Engelsiz Mekanlar Projesi belediyelerimizin tümünde yaygındır. Engelli ailelerin evine gidip ulaşımını kolaylaştırabilmek için, yola çıkmalarını kolaylaştırabilmek için asansör kurduğumuz... Evlerde, tuvaletlerde, banyolarda dönüşümü standart olarak yapıyoruz. 30 büyükşehir belediyemizin tamamı yapıyordur. Tamamının sunduğu bir hizmet.

Evde bakım hizmeti yine 30 büyükşehir belediyemizin sunduğu bir hizmettir. Engellilerimize gidip haftada bir gün bakıyoruz. Yaşlıları yıkıyoruz, temizliklerini yapıyoruz. Kırıldaki çınarlar da bu anlamda yaşlılara hizmet sunmak üzere yapılmış bir proje.

Sesli Adımlar Projesi Antalya’da uygulanan bir projedir. Görme engelliler belediye içerisine girdiği zaman, nereye gideceğini söylediği zaman aplikasyonla oraya kadar sesli bir şekilde sizi yönlendirmektedir.

Yine engelli hizmet merkezleri belediyelerimizde çok yaygındır. Engelsiz ulaşım aracı; bununla ilgili 1 araç değil, imkânımız olduğu kadar araç tahsis edip -hatta bu mola evlerinde de yine her bir mola evinin 2 aracı oluyor aşağı yukarı- aileleri getirip götürüp buralara da nakillerini sağlıyor. Görme engelliler sesli kütüphanesi olan belediyemiz var. Bu, engelli bireylerin evlerindeki erişilebilirlik düzenlemelerine ilişkin örnekler. Engelli ve engelli yakınları sosyal tesisi açan belediyelerimiz var. Okul grubu eğitim hizmetleri yapanlar var okulda. Görme engellilerle ilgili eğitim ve teknoloji merkezi kuran belediyemiz var. Engelliler lokali kuran belediyemiz var. Engelliler ticaret merkezi kurup burada

onların ticaret yapmalarını sağlayan belediyemiz var. Yine engelli rampalı araçlarla servis veriliyor az önce de söyledim. Engellilerimizin araçlarının ücretsiz tamir edildiği atölye kuranlar var, akü şarj istasyonları da kuruyorlar bu çerçevede. Engelsiz yaşam merkezi kuran çok belediyemiz var. Ev temizlik hizmetini standart olarak bütün belediyelerimiz sunuyor.

Bir sorunuz olursa sorularınızı cevaplandırmaya hazırım.

Tekrar saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

IV.- ARAŞTIRMA KOMİSYONLARI

A)GÖRÜŞMELER

1- Prof. Dr. Atilla Cavkaytar, Prof. Dr. Emine Rüya Özmen, Dr. Arzu Doğanay Bilgi ve TBB Genel Sekreteri Doç. Dr. Birol Ekici 'nin yaptıkları sunumlara ilişkin görüşmeler

BAŞKAN - Milletvekillerimizden görüşlerini ifade etmek isteyen veya soru sormak isteyen arkadaşlarımız var mı?

Buyurun Bahar Hanım.

BAHAR AYVAZOĞLU (Trabzon) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Katkı sunan tüm uzmanlarımıza öncelikle teşekkür ederek başlayayım.

Şimdi, bu belediyelerin yapmış olduğu hizmetlerle alakalı bir iki ufak şey paylaşmak istiyorum. Fikirler çok güzel, projeler çok güzel ama uygulamada eksikliklerimizin olduğunu düşünüyorum. Örneğin, bu 100 binin üzerindeki belediyeler kadın ve çocuklar için konukevi açmak zorundalar. Bu bir zorunluluk, bir yükümlülük bir belediye için ama öncelik olamadı henüz çünkü belediyelerin mantalitesiyle çok daha öncelikli işlerinin olduğu düşünüldüğünden buraya yapılacak olan yatırımlar daha çok ertelenen yatırımlar. Bu noktada bir denetim mekanizmasının, bir uyarma mekanizmasının gerekliliğini vurgulamak istiyorum.

Yine, bu yollara yapılan engelli, o sarı yolla alakalı olarak da daha çok görme engelliler ve bedensel engelliler için biliyoruz ama yapım aşamasındaki eksiklikleri, aksaklıkları görmek için çok da uzman olmak gerekmiyor. Bir elektrik direğinin dibinde biten bir yol, bir ağacın dibinde biten bir yol, üstünkörü yapılmış yollar ve yapılmış olmak için yapılmış yollar. Hepsi böyle değil, ben olumsuz örnekler üzerinden -sadece tutanaklara da geçmesi açısından- vurgulamak istiyorum. Bu uygulamalardaki çalışmalarda yapılabilecekler konusunda -en azından raporumuza da geçmesi açısından- buradaki maddelere eklenebilecek yaptırımların çok önemli olduğunu ve denetim mekanizmasının da bu anlamda çok gerekli olduğunu düşünüyorum. Sadece bunu eklemek istedim.

Tekrar teşekkür ediyorum hepinize.

BAŞKAN – Çok teşekkürler.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ - Sayın Başkanım, cevap olsun diye söylemek istemiyorum ama bir gerçeği söylemem gerekiyor. Genelde kadın sığınmaevleri üzerine isim de dahi yazılmadan evde şiddete maruz kalmış hanımların barındırıldığı yerler ve tüm belediyelerimizde yaygın bir uygulama fakat nerede olduğunu bilmiyorum, Antalya Büyükşehirde beş yıl görev yaptım ben de gitmedim ama bir kadın sığınmaevimiz var uzmanlarımız biliyor, oraya kadınları alıyoruz, orada da hizmet sunuyoruz ama genelde tabelası olmayan yerler buralar. Yani yaygın olarak yapıldığı gösterilmeyen yerler çünkü zaten şiddetten dolayı evden uzaklaştırılmış kişiler yeri belli olursa tekrar şiddete maruz kalabilir diye...

BAŞKAN – Benim bildiğim büyükşehirlerin hepsinde var.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ -
Büyükşehirlerde var efendim.

BAHAR AYVAZOĞLU (Trabzon) - Ama sığınma ile konuk aynı şey değil ki. Aynı şey mi?

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN
- Aynı şey.

BAHAR AYVAZOĞLU (Trabzon) - Konukevi farklı bir şey, Çocuk konukevi.

BAŞKAN – O ayrı.

TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ GENEL SEKRETERİ DOÇ. DR. BİROL EKİCİ – Yok,
kadın sığınmaevi şiddete maruz kalan kadınlarda yaygın olarak kullanılıyor.

BAHAR AYVAZOĞLU (Trabzon) - Ona katılıyorum, o zaten olmamalı, o tabela da olmamalı, o
çok doğru bir yaklaşım, o konuda katılıyorum ama benim söylemeye çalıştığım sığınmaevinin ötesinde
gerçekten konukevini içselleştiren, çocuk konukevi, kadın konukevini içselleştiren bir uygulama.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Vekilim.

AYLİN CESUR (Isparta) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, değerli misafirlerimiz; ben de -bugünkü sunumlar gerçekten
çok başarılı ve çok güzel bir toplantı yaptık- bütün konuklarımıza çok teşekkür ediyorum.

Aslında ayrı ayrı iki tane önemli uzmanlık dalında konuşuldu. Bir tanesi eğitim ki bizim komisyonun
kurulma amacına yönelik tüm hastalıkların önemli bir parçası, en baştan beri konuşuyorduk. İlk baştan
beri “Bunu hizmete dönüştürme anlamında da belediyelerden yararlanalım, yerel yönetimlere de
görev verelim.” deniyordu. Bu manada bizim için çok derli toplu ve çözüme yönelik bir toplantı oldu.
Hocalarımıza, değerli akademisyenlerimize çok teşekkür ediyorum. Çözüm önerileri olarak sundukları
ve tespitleri bizim de ilk baştan beri aşağı yukarı dağınık olarak konuştuğumuz şeylerdi. Bunları derli
toplu bir şekilde bize sundular ve Komisyonun tutanaklarına geçen bu önemli bilgiler umarım bizler
bir araya gelip yasa konusunda, yasama konusunda yapacağımız çalışmada sizlerin arzularına yönelik
şekilde değiştirilecek şekilde ayarlanır. Bu manada bizim için çok faydalı oldu.

Bu bireysel tanı merkezlerinden bahsetti Anadolu Üniversitesinden Hocam Sayın Atilla Cavkaytar.
Ben de tıp doktoru olarak böyle bir şeyin varlığının kesinlikle çok önemli olduğunu düşünüyorum.
Aslında bütün bu hastalıklara -daha doğrusu hastalık demeyelim- maruz kalan bireylerin ve onların
ailelerinin doğuştan hayatlarını sonlandırıcaya kadar olan bütün problemlerinin önemli bir parçası
eğitimdi. Tanı, teşhis, eğitim, barındırma ve hayatının sonuna kadar iyi şartlarda yaşamasını sağlamak.
Sizin önerilerinizle inşallah bunları sağlayacağız ama bunları çözüme kavuştururken gerek Sağlık
Bakanlığının gerek diğer ilgili bakanlıkların gerek yerel yönetimlerin tamamının tek bir elden bir
yönetiminin -belediyelerle ilgili az önce bahsedilen engelliler için yapılan yürüme yolları da dâhil olmak
üzere- tümünün iyi denetlenme mekanizmasının da birlikte kurulması gerektiği kanaatindeyim. Yani bir
şeyleri yapıyoruz, yapmaya çalışıyoruz, dünyada da böyle. Tabii ki daha medeniyete ve çağdaşlığa
ulaştıkça ve imkânlar dâhilinde. Bu Komisyon da bu amaçla kuruldu. Eminim başarılı sonuçları olacak
ama bu sonuçları etkinliğe dönüştürme bakımından, ben geçenlerde uzmanlarımızdan birisiyle
tartışırken acaba bir otizm, down ve diğer hastalıklar için bir bakanlık mı, devlet bakanlığı mı önersek
dedim. Hadise kapsamlı ve çok ciddi, milyonları ilgilendiren bir durum çünkü. Fakat bu sefer bu
zamana kadar yol katetmiş olan Sağlık Bakanlığının dışında bir şey olursa bürokrasinin artacağını
uzmanlarımız söylediler. Bu da tartışılabilir. Uzmanları elbette dinlememiz gerekir ama Sağlık
Bakanlığının yönetiminde ya da bir yerde bir direksiyonla, diğer tüm bakanlıkların da içinde olacağı
yasal düzenlemelerle yol katetmemiz gerekiyor ve bunun denetlenmesinin, özellikle denetlenme işinin

de aynı derecede yapılacak değişiklikler kadar önemli olduğunu düşünüyorum. Bu manada bu tanı merkezlerinin çok faydalı olacağını düşünüyorum. Dün birkaç aile geldi Komisyonunda olduğumuzu öğrenince önce kendi özel dertlerini anlatmak için. Hep güzel şeyleri konuşuyoruz ama bir de gerçekler var. Kimseyi zan altında bırakmamak kaydını not düşerek. Maalesef ticari olarak da çok olumsuz örnekleri var. Bundan da kaçınmak için ve doğru elde, doğru kişiyle, doğru zamanda, en kısa zamanda tedaviye ve hizmete ulaşabileceğini sağlayacak mekanizmayı çok iyi denetleyecek şekilde kurmamız gerektiğini düşünüyorum.

Başkanım, belediyelerle ilgili hususta ben de size katılıyorum tamamen ama bu 100 bin sayısını tartışalım diyorum. Biraz daha yerele... Ben kendi bölgemden, Isparta'dan bahsedeyim: Bazı ilçeler var, tamam, 100 bin nüfusun altında ama o kadar uzak ki. Ben, şahsen, elimde imkânlarım olduğu hâlde... O bölgelere gidip gelirken yollar çok güzel, her şey çok güzel ama mesafe çok uzak, yani üç saatlik bir yol katetmesi gerekiyor. İmkânları olmayan, özellikle maddi olarak, ekonomik anlamda koşulları olmayan... Bence bu tip kriterleri de, uzaklık kriterini, merkeze olan uzaklık kriterini, sadece nüfusa bağlı ve belediyelerin imkânları olarak değil de başka kriterleri de ele alarak, detaylandırarak belediyelere bence sorumluluk vermek gerektiği kanaatindeyim.

Bu arada, Başkanımıza söyledim, hocalar buradayken onlara da aslında... Daha sonrasında Komisyonunda da inşallah tartışacağız. Bizim Süleyman Demirel Üniversitesini -ben Isparta Milletvekiliyim bu arada bilmeyenler için- ziyaretimde, öğrendiğim çok güzel bir gelişmeyi sizlere duyurmak istiyorum ve davet de ediyorum eğer uygun görülürse. Dış hekimliği konusunda özellikle, bu çocuklarımızın ve bireylerin tedavide çok sıkıntı çektikleri düşünülerek bir engelsiz dış hastanesi yapıldı. Henüz açılmadı, önümüzdeki zamanda açılacak. Açılışından önce veya sonra, mümkünse önce oraları sizlere gezdirmeyi de çok arzu ederiz.

Bugün sabah da bize gelen, “Bize destek olun.” diye yardım isteyen tanımadığımız bir engelli, yüzde 94 engeli olan bir kardeşimiz kendi imkânlarıyla, bir sivil toplum örgütünün desteği olmadan, hiçbir şeyi olmadan, 2 tane de pırıl pırıl, sağlıklı çocuğu olan, yüzde 94 engeli olmasına rağmen kendi şartlarını zorlayarak burada, Ankara’da bir kafe açmış. Oraya biz arkadaşlarımızla kahvaltıya gittik. Ben de oradan buraya geldim. Gelirken de kendisinden broşür rica ettim. Dedim ki: Ankara’da bu işe gönül vermiş olanlara senin adresini vereceğim. Eminim çoluklarını, çocuklarını alıp oraya belki destek olma amaçlı, kahvaltı ya da başka bir şeye giderler. Çok da güzel, pırıl pırıl bir yer yapmışlar. Eşiyle beraber işletiyor.

BAŞKAN – Adresi nerede?

AYLİN CESUR (Isparta) – Emek 8’inci caddede. Bunu da buradan söylemiş olayım.

Çok teşekkürler. Saygılar.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Çetin Bey, buyurun Sayın Vekilim.

ÇETİN ARIK (Kayseri) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben de değerli katılımcılara bu güzel sunumlarından dolayı teşekkür ediyorum. Gerçekten aslında sorun belli. Yani nedir? Erken tanı, erken tanıyla başlayan yoğun ve sürekliliği olan bir eğitim ve dolayısıyla eğitimi verecek olan kişilerin de niteliği, ne kadar nitelikliler ve bu konuda uzmanlar? O zaman konuya topyekûn bakmak lazım. Yani yükseköğretim kurumundan başlamak lazım diye düşünüyorum.

Bir: bizim Türkiye’de bu konuda eğitim verebilecek yeterince yükseköğretim kurumunda öğretim üyemiz var mı? Buradan başlamak lazım ve sorunu buradan çözmek lazım.

İki: Özel eğitim öğretmeni yeterince Türkiye’de var mı?

İşte, Sayın Başkanım, Kırşehir’e gittik, 300 okullu bir okulda sadece 3 tane özel eğitim öğretmeni var. Öğrenci sayısı 300, özel eğitim öğretmeni sayısı 3 tane. Yani bu işin sertifikayla vesaireyle olmayacağı kesin. O zaman ivedilikle yapılması gereken eğitimde bir planlama yapıp özel eğitim öğretmenlerini yetiştirmek ve özel eğitim öğretmeni yetiştirecek öğretim üyelerini ve üniversiteleri bulmak.

Bakınız, yerel yönetimler sunumunuz için teşekkür ediyorum. Neyi tartışıyoruz? Kadın konukevi, çocuk konukevi, engelli konukevi de olsun mu, olmasın mı, olması gerektiğini tartışıyoruz. Demek ki çok gerideyiz daha. Yani ben yerel yönetimlerden beklerdim ki otizm komisyonunda ya da bizim belediyelerimizde şu belediyemizde ya da şu kadar belediyemizde bunların eğitimi için şöyle bir merkezimiz açıldı, şu kadar saat eğitim veriliyor ya da ne bileyim, bu çocuklarımız için ya da bu çocukların ailesi için şu kadar ilimizde ya da şu kadar belediyemizde konukevleri ya da mola evleri, adına ne dersiniz var diyelim ama bizim yerel yönetimlerde de, eğitim politikalarında da, sağlıkta da çok daha farklı şeyler yapmamız gerektiğine inanıyorum. Aslında sorunlar belli söylediğiniz gibi, çözümler de belli. Yeter ki milletin parasını doğru yerlere harcayalım diye düşünüyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, kıymetli konuklar; ben de size tekrar hoş geldiniz demek istiyorum.

3 kıymetli hocamızı dinledik ve değerli Genel Sekreterimize de çok teşekkür ediyorum, hepsine ayrı ayrı. Aslında az önce milletvekili arkadaşımızın da söylediği gibi, konular belli, nerede ne yapacağımız belli. Ama her toplantıda şu gündeme geliyor: Bundan sonraki süreçte bizim çocuklarımıza ne olacak? Biz öldükten sonra... Ben geçen toplantıda da aynı şeyi dile getirdim. Artık, devlet olarak, Bakanlık olarak bu türdeki çocuklarımıza, engelli evlatlarımıza aileleri öldükleri takdirde veya yaşıyorlarsa bile “Biz çocuğumuza bakamayacağız.” dediğinde kurumlarımızda bakıyoruz. Bunun en güzel örneği de bizim Ankara’da Saray Engelsiz Yaşam ve Bakım Rehabilitasyon Merkezimiz var. Sayın Başkanımıza da söyledim, dile getirmiştım. Hatta burada az önce yine bahsedildiği gibi mehter takımımız var engelli çocuklarımızın yaptığı, el becerilerini geliştirdikleri.

BAŞKAN – Saray’da mı o da?

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Evet, Saray Engelsiz Bakımda. Yarın Etimesgut’a gidecekmisiniz.

BAŞKAN – Pardon... Bu arada, Etimesgut Belediyesi yapmış, çok örnek bir şeymiş, bize Aile Bakanlığı temsilcimiz bunu önerdi. Bugün Belediye Başkanımızı bizim MHP Milletvekilimiz Sefer Bey’le beraber aradık, ben Aile Bakanlığı yaptı zannediyordum, “Hayır, o bizim.” dedi.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Evet, belediyenin yaptığı.

BAŞKAN – Yarın oraya gideceğiz. Arkadaşlarımız program atacaklar. Saat 10’da buradan otobüse bineriz hepimiz. Belediye Başkanımızın misafiri olacağız. Ama ben öğleden sonra çok olur diye Saray’ı daha sonraki bir güne aktarmıştım ama arzu ederseniz oradan Saray’a da geçebiliriz.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Yeterli olmaz Sayın Başkanım çünkü biliyorum ki Etimesgut harika bir yer yapmış ve çok geniş bir alan.

BAŞKAN – O zaman yarın Belediye Başkanımızı ziyaret ediyoruz. Program da şöyle: 10’da buradan hareket ediyoruz. Uzmanlarımızdan müsait olanlar, bakanlık temsilcilerimizden müsait olanlar katılabilir aynı şekilde. Etimesgut Belediye Başkanımızı ziyaret ediyoruz, sonra Etimesgut Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezinde inceleme yapıyoruz, bir de öğle yemeği, Başkan ısrar ediyormuş, bana da söyledi, ben bakarız dedim ama galiba öyle bir şey de var.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Bir sonraki haftaya da bırakabiliriz Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Bir sonraki haftaya... Çünkü Başkanın öğle yemeği işi olmasaydı ben gidelim diyecektim ama kabul ettik.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Bir dahaki haftaya biz de yemekli yaparız Sayın Başkanım. (Gülüşmeler)

BAŞKAN – Yemek şart değil. Yemek bizim çok zamanımızı alıyor, Kırşehir’de gördük.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Çok efor sarf edeceksiniz, gerçekten çok geniş, mutlaka acıkacaksınız diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Arkadaşlarımıza da program atıyorsunuz, uzmanlarımıza da program atıyorsunuz.

Buyurun.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Bu arada bir de şunu söylemek istiyorum: Az önce hocalarımızdan bir tanesi öğretmenler konusunda “Engellilerimizi nasıl karşılayacaklarını bilmiyorlar.” diye söyledi. Bu genelleme olursa çok üzücü olur. Bazıları bilmiyor olabilir. Şunu söyleyeceğim: İki sene önce özel eğitim öğretmeni 60 mezun verdi üniversitede. O kadar sayıları az ki... Bunu aslında YÖK’le konuşup kontenjanı daha çok yükseltilebilir. Düşünün, bu kadar merkezimiz çoğalmışken oralara mutlaka öğretmen ihtiyacı duyuyoruz fakat biz oralara 600 saat eğitim almış kişileri öğretmen olarak getiriyoruz. Mesela tarih öğretmeni olmuş, pedagojik formasyon almış, gidiyor o eğitimi alıyor ve engelli kardeşlerimize öğretmen oluyor. Bu da doğru bir yaklaşım değil. Eksiklikten dolayı, yeterli öğretmenimiz olmadığı için. Bunu YÖK’le görüşebilirsek bu sayıyı artırırsak çok iyi olur diye düşünüyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Olmazsa iyi hazırlanalım da YÖK Başkanımızı ziyaret edelim.

AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKAN DANIŞMANI BENNUR KARABURUN – Onun haricinde bizler de bir kitapçık bastırmıştık, engellilerimiz için bilgilendirme kitapçığı. Size de teslim ettik, değerli vekillerimize de dağıtırsanız sevinirim. Hatta bu kitapçıklar Aile Bakanlığımızın sayfasında pdf formatında var. Oradan herkes ulaşabilir.

Onun haricinde ben hepinize çok teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyoruz.

Sayın Vekilim, buyurun.

METİN İLHAN (Kırşehir) – Ben de öncelikle sunumları için teşekkür ediyorum. Atilla Hocam, Emine Hocam ve Arzu Hocama. Mükemmel sunumlar yaptılar. Bu herhâlde 17 ya da 18’inci toplantı. Bu toplantıda da gerçekten akademik olarak mükemmel bilgiler verdiniz. Ya, inşallah, biz bu bilgilerle kalmayalım da bu bilgileri hayata geçirmek önemli çünkü daha önceki sunumlarda da güzel şeyler söylendi, sistematik olarak anlatıldı. Tabii ki ben de tıp doktoruyum, dahiliye uzmanıyım. Tabii, bu

anlatımlar sanki böyle tıp öğrencisine anlatılır gibi anlatıldığı için bize çok da yabancı gelmiyor, harika sunumlardı. Az önce, tabii, siz anlattınız, zihinsel engelli kısmında zekâ testini kaç yaşında yapıyorsunuz, yani hangi yaş aralığında yapıyorsunuz, onu sormak istedim.

DR. ARZU DOĞANAY BİLGİ – Okul öncesinde uygulanabilen, bildiğim kadarıyla, bir tane Stanford Binet Zekâ Testimiz var ama standardizasyonun en son ne zaman yapıldığına bir bakmam lazım. Onun dışında okul öncesinde aslında gelişimsel olarak taranması ve gelişimsel yetersizliklerin ortaya konması lazım. Yani zekâdan çok bu çocuğun hangi gelişim alanlarında sorunlarının olduğunun tespitine yönelik gelişim tarama testlerinin yaygınlaşması, sayısının artması gerekiyor.

METİN İLHAN (Kırşehir) – İkincisi de şöyle: Az önce konuştuk, işte, bu işe sadece özel eğitimcilerin değil ya da işte, sınıf öğretmeninin değil herkesin dâhil olduğu, ailelerin de dâhil olduğu bir eğitim sisteminin olduğunu söyledik, hep beraber de buna inandık. Şimdi rehabilitasyon merkezlerinde haftada iki saat bu çocuklara ders veriyorlar. Yani bu çocukların eğitimi için tutup da bunlara özel eğitim mi verilsin, yoksa konuşma terapisi mi yapılsın, yoksa, işte, iştirme testleri mi yapılsın, hangisi yapılsın? Bu iki saat zaten kesinlikle yetersiz.

Bir de şunu söylemek istiyorum: Bu ergoterapidir, onun dışında, işte, konuşma terapisi, bunların rehabilitasyon merkezlerine, özel eğitim merkezlerine mutlaka konulması gerekiyor. Yani bunlar özel eğitim kanunlarına göre herhâlde kapsam dışıymış, bunları isteyenler çocuklarına gidip ücretli bir şekilde alabiliyorlarmış. Bu şekilde bir söylem var. Çok doğru bir söylem değil çünkü sonuçta hepimiz bu çocuklar için bir şeyler yapmak istiyoruz. Yani bu iş artık maddi kısmının ikinci planda olduğu bir iş olmalı. Yani Ankara’da konuşma terapisti arıyorsunuz, toplam 3-4 tane yerde konuşma terapisti var. Ona ulaşabilmek ayrı bir dert, çocuğuna o dersi aldrabilmek ayrı bir dert. Onun için, bunun bir an önce hayata geçirilmesi gerekiyor.

Bir de, az önce Çetin Bey de söyledi, rehabilitasyon merkezlerinde 300 öğrenci var, 3 özel eğitim uzmanı var. Tabii, Kırşehir benim zaten memleketim, Komisyonu da ben davet etmiştim, beraber gezdik. Kırşehir yine çoğu yerden çok daha iyi yani diğer yerleri ben düşünmüyorum. 300 öğrenci, 3 özel eğitim mezunu öğretmen tarafından yürütülüyor. Büyük bir kısmı da sertifikalarla yürütülüyor. Yani bunun bir an önce durdurulması lazım. Sertifika ne kadar yeterli olabilir? Çünkü o sertifikaların nasıl verildiğini hepimiz biliyoruz. Yani sonuçta o toplantıya katıldığınız zaman, ne kadar bilgi olursa olsun ya da olmasın o sertifikalar bir şekilde imzalanıp insanların ellerine veriliyor. Yani bunlara mutlaka dikkat etmek gerekiyor. Özellikle bizlere ve akademisyenlere çok iş düşüyor bu konuda.

Bir de, az önce yine konuştuk, üniversitelerde gerçekten artık fizyoterapistler o kadar birikmiş durumda ki bu insanları bir an önce topluma kazandırmak lazım. Yani bu çocuklar üzerinden mi olur, artık bunlara bir şekilde istihdam alanı yaratırmamız lazım çünkü fizyoterapinin ne kadar önemli olduğunu hepimiz biliyoruz. Ve Kırşehir’deki yaptığımız gezilerde de fizyoterapistlerin çok yetersiz olduğunu, bu işi bilmeyen insanların da bu işe soyunduğunu gördük. Çok da doğru değil. Bu işin uzmanı olanlar var, o insanlar mutlaka bu işi yapmalılar.

Bir de belediyeler için bir şey söyleyeceğim. Belediyeler bir an önce standardize edilmeli. Bazı belediyelerde bakıyorsunuz belli şeyler yapılmış, bazı belediyelerde hiçbirinin haberi bile yok, belediye başkanlarının haberi yok. Yani “otizm” diye bir konu var mı “Down sendromu” diye bir konu var mı? Mesela, biz kendi memleketimizde gördük, Başkanımız bir soru sordu ilçe belediye başkanına ve kaymakam beye; kaymakam bey bir ilçemizdeki otizm sayısının 1 olduğunu söyledi. Hâlbuki sadece 3 hastayı ben biliyorum. Yani biraz daha buna hazırlıklı olunması lazım, biraz daha bunun farkındalığının artırılması lazım, yönetimdeki insanların da biraz daha çaba göstermesi lazım.

Bir de istihdam edilen insanlara, özellikle engelli şahıslara bakıldığı zaman genelde kulağı yüzde 20-30 az duyanlar, gözü yüzde 20-30 görmeyenler yani bunlar değil de, ön planda otizmi olan, Down sendromu olan, işte serebral palsili olanlar tercih edilmeli. Yani bunlara bir yüzdelik oran verilmeli çünkü biz rehabilitasyon merkezlerini gezdiğimizde de 20 yaşına gelmiş otizmli, Down sendromlu çocuklar “Biz ne işi yapacağız?” diye bana soruyorlar çünkü beni tanıyorlardı orada ve oturduk onlarla konuştuk, bir istihdam alanı mutlaka yaratılması gerektiğini onlara anlattık.

Siz de bu konuda eğer birtakım şeylere önayak olursanız teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Tabii, orada başhekimlik yapmış, onun için hâkim olaya.

Biz Kırşehir gezisinden çok mutlu olduk. Bir de şu var: Ben öyle tahmin etmiyordum yani devlet çok şeyler yapmış ama eğitimci sorunumuz devam ediyor. Yani işin aslı eğitimci sorunumuz devam ediyor.

Rüya Hanım, buyurun.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Şimdi, genel olarak buradaki konuşmalara istinaden, hani bir cevap niteliğinde değil de, bir şey söylemek istiyorum.

Şimdi, özel eğitimde şöyle bir bakış açısı vardır öğrencinin başarısızlığına karşı: Yapısalcı bir şekilde bakarsan “Bu başarısız çünkü haylaz.” dersin veya “Bu başarısız çünkü ailesi ilgilenmiyor.” veya “Bu başarısız çünkü öğrenme güçlüğü var.” dersin. Bu bakış açısı daha çok bizim meslek grubuna ait bir bakış açısı değildir. Biz özel eğitimciler olarak bakış açımızı “Bu başarısız çünkü öğretmen iyi öğretmemiştir, çevre iyi düzenlenememiştir, aile yeterince ilgilenememiştir.” şeklinde çocuğun çevresindeki şeylere bakıyoruz. Şimdi, özel eğitime de bakış açımızı bence -hani ben biraz üzerinde durdum tabii süre yeterli olmadığı için- değiştirmemiz lazım. Burada sizlerin de konuşmalarınızdan anladığım kadarıyla özel eğitim odaklı düşünüyorsunuz, genel eğitim odaklı düşünmemiz gerekiyor. Bizim, madem kaynaştırma yapıyoruz, genel eğitimi güçlendirmemiz gerekiyor, madem bütünleştirmek istiyoruz, bu çocuklara özel yerler açmak yerine bu çocukların gidebileceğini düşünerek o yerleri çocuklara göre düzenlemek gerekiyor. İşte, insan hakları bu demek. Çocukları ayırmak değil bütünleştirmek demek. O yüzden de, hani öğretmen açığı, bilmem ne, biliyoruz, bunlar bizim problemimiz ama kaç profesörüz? Anca 10 profesörüz, 10 doçentiz, Türkiye’nin her bir yerinde bulunamayız. O yüzden de ne kadar çok bölüm açarsanız açın, ne kadar öğrenci sayısını fazlalaştırırsanız fazlalaştırın o zaman öğretmen niteliğinden taviz vermek durumunda kalırsınız. Bu yüzden de olayı özel eğitime odaklamak yerine genel eğitime odaklamak ve genel eğitimin güçlendirilmesi gerekiyor.

BAŞKAN – Çok teşekkür ediyorum.

Buyurun.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. AZİME ŞEBNEM SOYSAL ACAR – Teşekkür ediyorum.

Atilla Hocamdan sözü devralarak aslında onun söylediği birkaç şeye atıfta bulunmak istemiştim. Milletvekilimiz gitmemiş olsaydı çok önemli birkaç şey söylemişlerdi, özellikle aile danışmanlığıyla ilgili olarak. Üç yüz saatlik bir eğitim içerisinde hemşirelikten sosyoloji mezunlarına kadar geniş bir yelpazede yer alan insanların aile danışmanlığı sertifikası alıyor olmaları bizi gerçekten çok inciten süreçlerden bir tanesi. Suna Hocama daha sonra Komisyonda özgül öğrenme güçlüğüyle ilgili tartışmalarımızı belki paylaşırsız, desteğinin çok olacağını düşünüyorum. Özellikle ailelerin psikolojik destek alamadıklarını söylemişlerdi ve bizim önerilerimizden bir tanesi güçlendirilmiş aile danışmanlığı eğitimi olmalı ve bu eğitimi alanların niteliği, kapasitesi, bununla ilgili olarak çalışmaların ivedi

yapılması gerekiyor. Özel eğitim bölümünden mezun olan uzmanlar da bu grup içerisinde yer alabilir ama her biri için de yeni tanımlamalara ihtiyaç vardır. Artık çift ana dal gibi şanslarımız var ve yüksek lisans gibi durumlar var özellikle aile danışmanlığında. Bu önemli konulardan bir tanesi.

İkincisi: Zekâ testi bizim kanayan yaralarımızdan bir tanesi. Son on gündür Türk Psikologlar Derneği aynı zamanda –Onur Hocam, yanılıyorsam düzeltin- Çocuk Gençlik Ruh Sağlığı Derneği bu konuyla ilgili bir sürü açıklamalar yapıyoruz, buna bir sürü de STK da dâhil olmak üzere çünkü önümüzdeki yıl itibarıyla belki Milli Eğitim Bakanlığına gittiğimizde bunu da konuşacağız, öğrencilerin zekâ testi uygulamalarıyla çeşitli kurumlara yerleştirilmesi gündemde. Bu bizim çocuklarımız için çok uygun bir yaklaşım değil.

İkincisi: Sunular içerisinde yer alan, ismi zikredilmeyen tüm testler terk edilmiştir çünkü yaklaşık 2004 yılından itibaren Psikologlar Derneği sözü edilen testin tüm Türkiye içerisinde geçerli, güvenilir bir standardizasyonunu yapmış, Wechsler çocuklar için zekâ ölçeği 4 tüm kliniklerde artık uygulanmak zorunda. Eğer uygulanmıyorsa etik dışı çalışmalar yapılıyor. Bunun da en önemli sorunlarından bir tanesi maalesef ki meslek yasalarının olmaması. Burada daha önce dile getirildi, psikologların, çocuk gelişimcilerin, sosyal hizmet uzmanlarının bir meslek yasası yok. Bunun hızlı çıkartılması gerekiyor çünkü zekâ testi uygulamaları zaten çok özellikli uygulamalar ve biz zaten bunların uygulanmasını istemiyoruz.

Bence özgül öğrenme güçlüğü içerisinde -yine Hakan Hocam da, Neşe Hocam da, Onur Hocam da yanılıyorsam beni düzeltsinler- çocuk ruh sağlığı konusunda, tanılama konusunda elimiz çok güçlü. Bizim en kritik, en önemli özelliğimiz zaten yaptığımız klinik görüşmeler. 1990 yılından beri bu alanda birçok insan çalışıyor ve artık özgül öğrenme güçlüğü konusunda standartlaştırılmış testlerimiz var. Bütün eğitim bölümlerindeki sevgili hocalarıma çok teşekkür ediyorum çünkü şöyle: Okul öncesine dair de Türk Psikologlar Derneği Stanford Binet'in 4 ya da 5 uygulamalarını okul öncesi dönem için zaten çıkartıyor ama bu tür değerlendirmelerden biz olabildiğince kaçınmak istiyoruz. Hocalarımdan çok özür diliyorum, aynı üniversitenin içerisindeyiz ama koordinasyonun ne kadar kıymetli olduğunu bir kez daha görüyoruz. Mesela, klinikte yapılan uygulamalar konusu ve sevgili hocalarımın yaptığı uygulamaları, biz çok çocuğumuzu yönlendiriyoruz ama nasıl bir değerlendirme yaptığımız konusuna dair demek ki yeterince bilgilendirememişiz. Çok önemli eksikler bunlar. Yani başında Demokles'in kılıcı gibi hani psikolojik değerlendirme süreci olan birisi olarak, üstelik de hani doktora deneyimsel psikoloji üzerine olan birisi olarak söylüyorum, bizim asıl işimiz testlerle birilerini kategorize etmek demek değil, yeni testler de zaten buna yönelik yapılmıyor. Asıl işimiz o entegrasyonu sağlayabilmek. Daha önce burada hep vurguladık kapsayıcı eğitim konusunda biz neler yapabiliriz diye. Riskli grupları zaten biliyoruz. Bu nedenle de asıl istediğimiz daha üst bir şey, Türkiye'nin ruh sağlığı konusunda daha üst bakışa sahip bir koordinasyon kuruluna, belki de Cumhurbaşkanlığına bağlı bir koordinasyon kuruluna ihtiyacı var. Çünkü işimiz sadece yaşam alanlarını genişletmek ya da yenilemekten ziyade hep birlikte daha iyi nasıl yaşayabiliriz, bunun önüne geçebilmekle ilgili çalışmalar yapabilmek diye düşünüyorum. Bu nedenle belki de koordinasyona ilk olarak üniversiteler arasında başlamak, bizim sizi hızlı bir şekilde ziyaret etmemiz, belki kliniğe davet etmemiz, sizin deneyimlerinizden yararlanmak çünkü eğitimle ilgili olan süreçte okul içerisindeki düzenlemelerin hızlı bir şekilde yapılabilmesi için sizin deneyimlerinizden bizim hızlı bir şekilde yararlanmamız gerekiyor.

Komisyonardan ricam, zekâ testleriyle ilgili olarak verilen çabaya lütfen destek olun çünkü çocukların bu şekilde etiketlenmesi bizi gerçekten uzmanlar olarak üzmemekte.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun.

UZMAN DR. HAKAN ÖĞÜTLÜ – Sayın Başkan, değerli milletvekillerim, değerli Komisyon üyelerim; şimdi, gerçekten güzel sunumlardı, ben de birkaç ufak katkıda bulunmak istiyorum.

Rüya Hocamdan öncelikle başlamak istiyorum. DSM-5’ten bahsettik ama DSM-5’te artık yeni tanı kriterleri içinde “zekâsının düzeyine uygun akademik beceriden daha düşük olması” tabiri geçmekte yani hafif zihinsel yetersizliği olan bir çocukta aynı zamanda özel öğrenme güçlüğü olabilir. Hani hafifin getirdiği akademik güçlükten daha fazla bir gerilik varsa ona özgül öğrenme güçlüğü de diyebiliyoruz. Hani bu artık yeni bir şey olarak bunu eklemek istedim.

İkincisi: Gerçekten bu işin mutfağında biri olarak uygulamamızdan biraz bahsetmek istiyorum. Hani bizim için öncelikli uygulamamız gerçekten klinik uygulamamız. Klinikte çocuğun verdiği bulgular bizim için... İşte, harf atlamaları, sayıları karıştırması, okuması, yazması ya da işte matematik işlemleri gibi yaptığı şeyler, saati öğrenmesi gibi gibi şeyler, sağ sol karıştırması gibi önemli klinik bulgular. Bu test bizi sadece destekleyici açıdan bu düşündüğümüz şeyi desteklediğini gösteriyor, bize bir kanıt sunuyor, ardından biz raporlandırma sürecine geçiyoruz. Tıbbi tanımlama ile eğitsel tanımlamayı kesinlikle ayıralım, o taraf işin diğer kısmı.

Tabii ki öğretmenlerimizin -hani şeyi de söylemişsiniz- yönlendirmesi... Tabii ki özgül öğrenme güçlüğü tanısını ilk aşamada koymuyoruz ama öğretmenlerimizin yönlendirdiklerinden bazen dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu çıkıyor, bazen mental retardasyon çıkıyor, bazen özgül öğrenme güçlüğü çıkıyor ya da farklı tanımlar çıkabiliyor. Hani onların yönlendirmesi bizim için gerçekten çok önemli ki biz ayırıcı tanıyı yapalım, doğru tanıyı koyalım, doğru şekilde yönlendirelim istiyoruz. O yönden teşekkür ederim.

İkincisi Arzu Hanıma... Yine testler gerçekten bizim ikinci planda tuttuğumuz şeyler. Önceliğimiz adaptif, uyumsal işlevler. O çocuk hayata ne kadar tutunuyor, hangi becerileri yapabiliyor, yaşına uygun neleri yapıp neleri yapamıyor. Ardından zekâ sonucunu –biz zaten kafamızda hani üç aşağı beş yukarı hayal ediyoruz, muhtemelen şu testin sonucu şöyle gelecek- güzel bir şekilde uygulandığında, o testle de uyumlu bir şekilde korele olduğunda biz yönlendiriyoruz, eğitsel tanısı da ayrıca RAM’larda konuluyor, ardından sürece biz devam ediyoruz. Öyle bir sürecimiz var. Sizi de bilgilendirmek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Atilla Hocam, buyurun.

PROF. DR. ATILLA CAVKAYTAR – Çok teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın konuklar, ben, ilk önce öğretmen yetiştirmeyle ilgili sayın vekilimiz bir bildirimde bulundu, onu düzeltmek isterim. Şu anda Türkiye’de Kıbrıs’taki üniversiteler dâhil 38 üniversitede özel eğitim bölümü var. Buralarda 3 bine yakın özel eğitim öğretmenliği öğrencisi eğitim görüyor. Geçtiğimiz yıl yanlış hatırlamıyorsa 2 bin civarında da öğrenci mezun oldu.

Şimdi, çok haklısınız, pek çok yerde özel eğitim öğretmeni yok. Bu bir uzmanlık dalı. Gerçekten hani bir yeriniz ağırdığına hekime giderken neresi sıkıntılıysa oraya gidiyorsunuz. Özel eğitim de böyle bir şey, ayrı bir uzmanlık alanı. Ama temel sorun Sayın Başkanım, atamalarda ve Türkiye’nin geneline eşit dağılımda. Biliyorsunuz özellikle öğretmen atamalarında –tabii bütçeyle ilgili bir şey- sınırlı sayıda öğretmen adayı atanıyor Millî Eğitim Bakanlığına. Dolayısıyla Sayın Bakanımızla görüşürken bu konuyu iletirseniz özellikle. Gerçekten kanayan yara ve şu anda benim bildiğim kadarıyla dışarıda atanmayı bekleyen özel eğitim öğretmenleri var. Dolayısıyla birinci konu buydu. Sayın vekilimize de o konuda çok teşekkür ediyorum hatırlattığı için.

Bunun yanı sıra sağlık ve eğitim hizmetleri diye iki konumuz var gerçekten. Az önce sayın vekilim çok güzel ifade etti, belli meslek alanlarının da mutlaka bu yerlerde bulunması gerektiğiyle ilgili ama çok dikkatli olmak gerekiyor. Özellikle özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yapısını mutlaka tartışmışsınızdır burada, hem denetimle ilgili problemleri olduğuyla ilgili hem de orada yapılan işlemlerle ilgili. Tabii Millî Eğitim Bakanlığının işi sonuçta. Ancak şunu ayırmak gerekiyor: Yapılan tüm hizmetler bu çocukların eğitimi ve bağımsız yaşama hazırlanmaları için. Tabii ki iyileştirmeye dönük dil konuşma terapisi ya da işte diğer fizyoterapi gibi hizmetler mutlaka olacak ancak bir süre sonra olay sağlık hizmetlerine döner mi diye endişemiz var açıkçası. Bir de şu var tabii: Ayda sekiz saat bu çocuklar destek özel eğitim hizmeti alıyorlar. Bunun yeterli olmadığı her tarafta söyleniyor ancak okullarda da otuz saat okula gidiyor bu çocuklar. Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığının şuna da bakması gerekiyor. Biz acaba bu okulları, özellikle otizm ve zihin yetersizlikleri konusunda yoğun davranışsal eğitim ve bilimsel dayanaklı uygulamalar yapılan okullara nasıl dönüştürebiliriz? Burada da bence öğretim yöntemlerinin öğretmenlere zorunlu hâle getirilmesi gerekiyor -ki Rüya Hocam söyledi- biz bunun programlarını geçen yıl yaptık. Şimdi Talim Terbiyede onlar, çıkmak üzere. O güzel bir gelişme ama öğretmen nitelikleriyle de çok ilgili olduğunuzu siz de belirttiniz. Bizim iyi öğretmenlere ihtiyacımız var. Dolayısıyla alanı da özel eğitim öğretmenliği için çekici hâle nasıl getirebiliriz? Çünkü gerçekten zor bir iş bu. Ben de öğretmenlik yaptım. Sabah çocuğunuzu alırsınız -o sizin çocuğunuzdur artık gidene kadar- onun altını değiştirirsiniz, tuvalete götürürsünüz -affedersiniz- sümüğünü silersiniz, her şeyi yaparsınız ve bunu gönülden yaparsınız. Onun için bize böyle öğretmenler lazım, böyle gönülden öğretmenler lazım. Bu da mutlaka hep birlikte yapacağımız bir şey.

Az önce Isparta'dan gelen sayın vekilim belirtti, tanı merkezleriyle ilgili çok güzel şeyler söyledi. Ben orayı tanı ve danışma merkezleri diye yaşam boyu süren bir danışma merkezi olarak gördüğümü tekrar belirtmek isterim. Ve burada şöyle bir güzellik olur. Sayın Hocam da ifade etti. Bütün dünyada tartışılan bir şey var. Özel eğitimde, bu bireylerin eğitiminde hizmet sunanlar arasında iş birliği ve koordinasyon yok yani hepimiz ayrı şeyler yapıyoruz ama ne yaptığımızı bilmiyoruz. Şimdi, bu tür merkezlerde bir araya geldiğimiz zaman zannedirim birbirimizi daha iyi anlar hâle geliriz. Hatta kullandığımız terimler bile farklı, değil mi Hocam? İşte tanı koyduğumuzda raporlarına bakıyoruz kimi yerde "mental retardation" yazıyor, kimi yerde başka bir şey. Dolayısıyla bunların tek bir elden -az önce de belirtildi, çok güzel bir öneriydi- bağımsız bir koordinasyon birimi şeklinde olmasının benim önerimi de destekler nitelikte olduğunu düşünüyorum. Bu anlamda da katkılar için teşekkür ediyorum.

Tabii, disiplinler arası ekip çalışması ama bir uzmanlık alanı diğerinin ağırlığının ya da üstüne çıkmasını, herkes birbirinin işine karışmasını, hocamın dediği gibi tanımlansın, görev tanımları yapılsın, herkes kendi görev tanımları içerisinde kalsın.

Bir de son olarak, ben, Belediyeler Birliğimize teşekkürlerimi sunuyorum. Gerçekten çok etkili ve nitelikli çalışmaları var. Güzel örnekler de var ve özellikle istihdama yönelik çalışmaların arttığını da görüyorum. Bu zaten Down Cafe'yle Ankara'da başladı, Yurdağül Hanım'ın eşi başlattı o işi. Biz de Eskişehir'de başlattık Gökkuşluğu Cafe diye bir kafeye ve şu anda benim bildiğim kadarıyla 40'a yaklaştı bu kafeler. Bunun arkasından biz Eskişehir'de şöyle bir şey yaptık -örnek olsun diye, Sayın Başkanım, izin verirsiniz- Eskişehir'de Tepebaşı Belediyesi, organize sanayi bölgesinin içerisine bir endüstriyel montaj atölyesi kurdu. Burada -30 çocuk kapasiteli burası- otizmli ve zihin yetersizliği olan gençler çalışacak. Açılışı daha iki hafta önce yapıldı. Organize sanayi bölgesi yer verdi, belediye personel verdi, biz de üniversiteden çocukların eğitimini üstlendik ve bu iş belli bir noktaya geldi. Bu örnekleri belki daha çok paylaşıp iyi örnekleri geliştirmek, bir de bunları tabii bir yönerge, yönetmelik, bir uygulama biçimine bağlamak çok katkı getirir diye düşünüyorum.

Tekrar saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Rüya Hocam, sizin diyeceğiniz bir şey mi?

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Var aslında, doktor katılımcılara küçücük birkaç söyleyeceğim var.

BAŞKAN – Peki, kısa.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Yaptıkları tanılama sistemi için gerçekten teşekkür ediyorum. Türkiye’de genelde psikiyatristlerin bu şekilde mi tanılacağını düşünüyorsunuz, sizin yaptığınız yolla mı tanılıyorlar?

BAŞKAN – Onur Hocam konuşacaktı zaten.

Buyurun.

ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Hocam, bu şekilde çok suçlayıcı olmamak gerektiğini düşünüyorum. Biz bir multidisipliner ekiplerden, birlikte çalışmalardan bahsediyoruz. Yani bunlardan bahsediyoruz, çözüm önerileri olarak aylardır bunları konuşuyoruz. Şimdi hocam bahsetti. Hekimlik zor bir şey. İlber Ortaylı’nın bir tespiti var, diyor ki: “Bizim tıp sistemimiz gerçekten vardır, tıp eğitimimiz vardır. Aynı şeyi hukuk için rahatlıkla söyleyemeyiz ama bir geleneğimiz vardır, biz de iş yapış tarzı eleştirilmeye çok alışığızdır çünkü bize öğretilen, sorun varsa tespit et ve çöz.” O yüzden de çok eleştiri almayı kabul ediyoruz ama siz de tanımınızı yaparken DSM tanımı kullanıyorsunuz. O bizim tanımımız Hocam. Yani DSM IV’ten V’e geçerken sizin söylediğiniz her şey tartışıldı. Yani o yüzden biz sizden yararlanmak istiyoruz, eğitimciler bu sistemin çerisinde, odağında olsun istiyoruz ama şimdi hocamın söylediğine paralel, bunu kim yapmış? Şimdi on beş sene Millî Eğitim Bakanlığı beklenmiş. Şimdi Sağlık Bakanlığı yapmış. Hiç sorun değil. Yani o yüzden çocuğu biz erken bulalım, kimin elinde ne varsa, Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, donanımlı insan gücümüz neredeyse, kimde varsa hepsinden faydalanalım yani artık bunları bırakmamız gerektiğini düşünüyorum Hocam. Yani eğitimle ilgili de çok konu var. Çok malumunuz sizin de ama biz onlar konusuna şimdi girmek istemiyoruz. Çözümü odaklanmamız lazım, bir arada çalışmamız lazım, daha yapıcı çalışmamız lazım. Sizin tanıyla ilgili prosedürü -Gazi Üniversitesinde çok değerli hocalarım var, Elvan Hoca var- gerçekten sizin söylediğiniz gibi mi yapıyorlar, hemen çıkınca arayacağım. Hani ben hiçbir zaman zekâ testiyle özgül öğrenme bozukluğu tanısı koymuyorum. Bir asistanım bunu bitirme sınavında söylese çok tepki gösteririm. Hocam, o yüzden belli ki -hocamın dediği gibi- bir kopukluk var. Biz de tam bunu istiyoruz. Birlikte çalışalım, birlikte çözelim, kim çözecekse çözsün. Bazı bakanlıklarda ütöpik gelen şeyler bazı bakanlıklarda yürüyordur belki de, belki yapılıyordur. O yüzden onlardan istifade etmek lazım diye düşünüyorum. Hep birlikte çalışmak zorundayız. Bireysel bir polemige veya bireysel bir şeye girmek istemiyorum. Sizin ne kadar meslekte deneyiminiz olduğunu, sahada ne kadar çok şey yaptığınızı görüyorum. Bizim bu deneyimimiz çocuklara nasıl yansiyacak? Sayın vekilim ifade etti. Aynı zamanda hekim olduğu için bizi o anlamda da destekleyecektir. Şimdi, bizim ne birikimimiz varsa bunu artık bu komisyon sonunda bir şekilde aktarmamız gerekiyor. Sizden de o anlamda bundan sonrası için de faydalanalım. Hani bunu çok sürdürmenin bir faydası olduğunu düşünmüyorum.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Şahısla ilgili bir şey değil. Genellikle şöyle baktığımızda öğrenme güçlüğü’nün tanılanmasında iki tane test kullanılıyor.

ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Hayır Hocam, test falan yok.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Türkiye için demiyorum. Normalde alan yazımda böyle söyleniyor.

ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Hayır Hocam, DSM V tanı kriterlerimiz belli. Alan yazım değil, DSM kriterinden bahsediyoruz.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Tutarsızlık modeli yeni yeni terk edilmeye başladı. Bizim zaten elimizde başarı testi yok, nasıl tanılıyorsunuz? Bunu öğrenmek istiyorum.

ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – Dedğim gibi biz sizin ne kadar güzel şeyler yaptığınızı gördük, sizden istifade edelim. Böyle -dedim gibi- olumlu tarafa artık yönelmemiz lazım diye düşünüyorum.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Şimdi bu tamamıyla tıpçılarla ilgili bir şey değil. Ben çocukları düşünerek yapılan şeyleri konuşuyorum.

ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – – Aynen öyle.

PROF. DR. EMİNE RÜYA ÖZMEN – Yani çocuklar bu kadar çok yanlış tanılanınca, etiketlenince aileler çok üzülüyor, çocuklar çok üzülüyor. Bunları da belirli bir zümre yapıyor ama bu siz olmayabilirsiniz de B olabilir. Sonuç olarak da...

ÇOCUK VE ERGEN RUH SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI UZMANI DOÇ. DR. ONUR BURAK DURSUN – O zaman bu işin sonu gelmez. Bakın, ben de çıkar derim ki o zaman Türkiye’de tanı alanlara ne yapıyoruz Milli Eğitim sistemimizde. Bu bitmez Hocam.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ediyorum hocalarımıza.

Şöyle bir şey yapmamız lazım: Özellikle bizim daha sonra belli bir yazım safhamız olacak. Atilla Hocam, Rüya Hocam, Arzu Hocamdan da faydalanmamız gerekiyor. Tabii genelleme diye bir şey yok ama eğitimin hatasını siz söyleyeceksiniz. Biz zaten hepsini söyleyeceğiz. Hatalar değil, önemli olan sonuç almak. Sonuç alacağız. Yani bugün çok güzel oldu, çok mutlu oldum.

Söz almak isteyen?

Neşe Hocam, buyurun.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. AYŞEGÜL NEŞE ÇITAK KURT – Teşekkür ederim.

Ben de komisyondaki transdisipliner çalışmalarımızdan biraz bahsetmek istiyorum belki bu tartışmayla ilgili de bir model olması açısından. Biz yaklaşık 18 tane toplantı yaptık. Bugün 19’uncu toplantımız ve yaklaşık son birkaç haftadır da çok yoğun bir şekilde 18 toplantının 1.000 sayfaya yakın toplantı dinleme tutanağını ve 60’a yakın da konuşmacının konuşma metinlerini farklı görev dağılımlarıyla ve tamamen insanüstü çabalarla -işte yemek yemeyerek, tamamen odalara kapanarak- çok yoğun bir çalışma sürecinde raporun yazım aşamasında oldukça yoğun çalışıyoruz. Bu çalışmalarımızda gördük ki aslında hepimizin amacı erken tanı, uygun eğitim ve sonrasında sosyal hayat, yaşlılık, konuştuğumuz şeylerin hepsini biz her toplantıda konuşuyoruz ama o toplantının sonucunda hasta ve çocuk faydasına sonuçları olduğu gibi aslında bizim amaçladığımız transdisipliner

ilişkiyi biz kendi içimizde, 16 kişilik uzman arasında bunu yapabildiğimizi gördük ve bence bu, bizim yaptığımız komisyon uzmanlarının çalışmasının bundan sonraki çalışmalar için de bir model olabileceğini düşünüyorum.

Özellikle erken tanıdan bahsetti Rüya Hocam. Evet, çok önemli erken tanı ama bu erken tanıda da bazen dönüp dolaşıp farklı disiplinlerin yine devreye girmesi gerekiyor. Mesela dün yaşadığım bir olay. 2,5 yaşında konuşmuyor diye gelen bir çocuk, değerlendirdim. Çocuk nörolojisine gelmiş ki aileler tarafından çocuk psikiyatrisine yönlendirilse bile nedense çocuk nörolojiye gitmek onlar için daha az incitici gibi değerlendirilerek nörolojiden yolları geçerek psikiyatriye gidiyorlar. Israrla çocuk psikiyatriye yönlendiremedim. İşte EEG'sini, MR'ını, diğer tetkiklerini yaptım, kapıdan çıkarken diyor ki aile: "Bak, kollarını çırpıyor ama EEG'sinde bir şey yokmuş, bizim psikiyatriye gitmemize gerek yok." Yani farkındalık, bilgilendirme, aslında dönüp dolaşıp aynı şeyleri konuşuyoruz. Bu süreçlerin hepsi kendi içinde çok kıymetli. Birini aşamadığımızda bir diğerine geçemiyorsunuz zaten. O yüzden transdisipliner ilişkiler ve bu ilişkilerin güçlendirilmesi bu Komisyonla birlikte bence yapabildiğimizi gösterdiğimiz bir süreç oldu. Devamında da çok daha güzel iş birlikleri ve işler çıkacağını düşünüyorum. Herkesin katkısı için ayrıca çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Bülent Hocamız, buyurun.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. BÜLENT ELBASAN - Eğitim fakültelerinden hocalarımla çok yakından çalıştım. Bakış açılarını ve duruşlarını biliyorum. Gerçekten onlara teşekkür ediyorum bu konuyla ilgili ama Neşe Hocam'a da sonuna kadar katılıyorum. Transdisipliner model gerçekten burada çok büyük örnek oldu bizim için. Artık interdisipliner ve multidisipliner kavramlarını kullanmayalım ne olur, hiçbirimiz kullanmayalım. Gerçekten birbirimizi etkilemediğimiz sürece çocuğun bundan fayda görmesi mümkün değil. Özellikle buna dikkati çekmek istiyorum. Konulardan bir tanesi buydu.

Bir diğeri, benim 7 yaşında ve 12 yaşında 2 oğlum var ve ikisi normal okula gidiyorlar. Ben her dönemin başında o çocuklarımı hangi okula yerleştireceğim konusunda büyük bir stres yaşıyorum, büyük bir sıkıntı yaşıyorum. Bakın, normal gelişim özelliği gösteren çocuklar her okula gitseler bir şeyler öğrenecekler diye düşünüyoruz ama inanın, çok büyük stres ve sıkıntı.

Şuraya getirmek istiyorum: Aslında bizim bahsettiğimiz çocuklar, özel gereksinimli çocuklar. Kesinlikle ve kesinlikle... Tamam kaynaştırmaya çok sıcak bakıyoruz tersine ya da düz, hiç fark etmez ama kaynatmaya sıcak bakmayacağız hiçbir zaman gerçekten. Hani bana hep öyle geliyor.

Şimdi, bu çocukların... Pire için yorgan yakmayalım. Ben şunun peşindeyim: Biz eğer bu çocuklarımızın gerçekten eğitim ve rehabilitasyon hizmetinden dört dörtlük yararlanmasını bekliyorsak öncelikle MEB'e iş düşüyor. Millî Eğitim Bakanlığının mevcut sistem içerisindeki durumu yüzde yüz elini taşın altına koyup dört dörtlük hâle getirmesi gerekiyor. Denetim dersiniz denetim, program dersiniz program, eğitimci dersiniz eğitimci, terapist dersiniz terapist, hiç fark etmez. Öncelikle buna dikkat çekmek istiyorum.

Tabii ki dünyaya baktığımızda erken müdahaleyi artık doğal ortamlarda, rutin temelli tedaviler diyoruz artık yani çocuğun rutinleri içerisinde, doğal ortamında bunları yapmaya çalışıyoruz ama her zaman bu doğal ortamları sağlamak mümkün olamıyor. Dolayısıyla, hani normal okulda mı olsun, yoksa özel koşullarda... Ben özel eğitim merkezleri ve rehabilitasyon merkezleri mükemmel demiyorum ama bu şartların düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Hatta daha önce tartıştık, yine tutanaklara geçmesi için özellikle vurgulamak istiyorum: Lütfen, rekabet ortamı da olsun. İnsanlar kaliteli eğitimci çalıştırsın, kaliteli profesyonel çalıştırsın, çocukları da oraya gitmeyi tercih etsin. Dolayısıyla, eğer böyle bir sistematik içerisine girersek zaten sistem kendini düzeltecek aslında. Dolayısıyla ben bu ortamların çok değerli olduğunu düşünüyorum; bir diğeri.

Bir de, Atilla Hocam, bir konuda böyle hissettim düşündüğünüzü. Ben bu yaklaşımın sağlık ya da eğitim bazı altında düşünülmemesinin doğru olduğunu düşünüyorum. Yani özel eğitim-rehabilitasyon bence bir bütün ve rehabilitasyonun hem tıbbi boyutu vardır hem de sosyal boyutu vardır. Bir kişinin, bir meslek grubunun tıpcı olması onun sadece sağlıkçı olduğu anlamına gelmiyor kesinlikle ya da bir fizyoterapistin Sağlık Bakanlığına bağlı olarak çalışmasının tek başına doğru olmadığını düşünüyorum.

Dolayısıyla, bakış açısı olarak “sağlık” olarak algılamak yerine eğitim ve rehabilitasyonu bir bütün düşünün ve bu çocukların bu sistematik içerisinde... Sonuç olarak biyopsikososyal modelden bahsediyoruz. İnsanlar biyolojik varlıklar, bir psikolojileri var ve sosyal ortamda yaşıyorlar. Dolayısıyla, tıbbi durumlarını da düşünmeden bunu ayıramayız. Hepsinin bir bütünlük içerisinde -geldiğim nokta, transdisipliner düşündüğümüz sürece- çok daha faydalı ve doğru olacağı kanısındayım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, çok teşekkür ederim.

Aynı şeyleri söyledik. Şöyle: Biz bir Komisyon olarak sonuç alıcı önerileri hazırlayacak olan bir bütünü. Bu bütün hep beraber çalışacağız. Herkesten katkı bekliyoruz.

Bugün özellikle sayın hocalarıma, Atilla Hocama, Rüya Hocama, Arzu Hocama çok teşekkür ediyorum, çok güzel sunumlar oldu. Biz çok faydalandık. Bizim Araştırma Komisyonu 27 Kasım'a kadar devam ediyor. Her zaman bekliyoruz, yeni bir görüşünüz, öneriniz olursa da bekliyoruz. Komisyonun toplantı günlerini ve saatlerini hocalarıma iletelim. O zaman da bekliyoruz. Bu zaten hepinizin dalı. Önümüzdeki günlerde de daha değişik hocalarımızı dinleyeceğiz. STK'leri aşağı yukarı dinledik. Belli bir mesafeye geldik. Yeni fikirlere, yeni önerilere açtık.

Hepinize çok teşekkür ediyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 14.03

